

KWARTAALOVERZICHT

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

3e KWARTAAL 1983

INDEX KWARTAALOVERZICHT 3e KWARTAAL 1983

Blz.

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN-EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

Ontwikkelingen binnen de Poolse kolonie in Nederland 1

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

De Praagse Wereldvredezassemblée geen onverdeeld succes 6

CPN tussen twee blokken 16

Trotskisme 21

De Centrum Partij in opmars 23

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

Politieke groeperingen binnen de Turkse gemeenschap in Nederland 39

NAVO-najaarsoefeningen 1983 55

Landelijke consequenties van de (Amsterdamse) Wijers-
problematiek 61

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

ONTWIKKELINGEN BINNEN DE POOLSE KOLONIE IN NEDERLAND

De Poolse crisis is niet zonder gevolgen gebleven voor de steeds groeiende Poolse kolonie in Nederland. Werd in het verleden reeds vastgesteld, dat de Poolse gemeenschap hier te lande fungeerde als een gezonde voedingsbodem voor de Poolse inlichtingendienst, zo kon met de toename van de spanningen in Polen rond de inmiddels buiten de wet gestelde vakbond Solidariteit enige verhoogde activiteit worden geconstateerd van bovengenoemde dienst. Deze activiteit strekt zich uit over de Poolse landsgrenzen en is gericht op het neutraliseren van de politieke oppositie tegen het regime. In onderstaande beschouwing wordt aandacht besteed aan enige vanuit inlichtingenoogpunt interessante aspecten van de Poolse kolonie in Nederland.

Het ontstaan van de Poolse kolonie in Nederland

De naar Nederland geëmigreerde Polen kunnen in twee groepen worden verdeeld: een groep die zich vóór 1945 en een groep die zich ná 1945 in ons land vestigde. Reeds kort na de eeuwwisseling vluchtten vele Polen, veelal om politieke redenen, uit hun vaderland naar Nederland, België en Frankrijk. Van diegenen, die naar ons land kwamen, vonden de meesten werk in de mijnen van Zuid-Limburg. Voorts zocht menige Pool tijdens en ná de eerste wereldoorlog zijn heil in het neutrale Nederland, na te zijn gedeserteerd uit de Keizerlijke Duitse en Oostenrijks-Hongaarse legers waarin zij op grond van de status van hun opgesplitste land gedwongen dienst deden.

Ook zij vestigden zich voornamelijk in Zuid-Limburg en kregen hier werk in de mijnen. Nadien, d.w.z. vóór 1940, vonden ten behoeve van de Zuid-Limburgse mijnen nog verschillende malen wervingsacties plaats onder Poolse mijnwerkers in de Poolse Republiek en in Duits-Silezië.

Kort na het einde van de tweede wereldoorlog richtten de Nederlandse mijnautoriteiten hun personeelswerving op gedemobiliseerde Poolse militairen, die tijdens de oorlog deel uitmaakten van de geallieerde strijdkrachten in Engeland en Italië, van welke groep er bovendien nog velen eigener beweging (vaak geholpen door de omstandigheid dat ze tijdens de bevrijdingsroes een Nederlandse levensgezellin hadden gevonden) in ons land achterbleven.

In de loop der jaren is deze zogenaamde "nieuwe emigratie" nog uitgebreid door de immer in aantal toenemende Pools-Nederlandse (schijn)huwelijken, waaronder menige uitsluitend op grond van economische motieven aangegane echtverbintenis, en door de gestage aanwas van politieke vluchtelingen.

De grootte van de Poolse kolonie in Nederland kan op ruim 10.000 personen gesteld worden, waarbij de zogenaamde "2e generatie", dat wil zeggen kinderen uit Pools-Nederlandse huwelijken, is inbegrepen.

Het Poolse verenigingsleven

Met de vestiging van een Poolse kolonie in Nederland ontstond tevens een tot op de dag van vandaag bloeiend en rijk geschakeerd Pools verenigingsleven met als belangrijkste representanten de PTK (Pools Katholieke Vereniging), de SPK (Vereniging van Poolse Oudstrijders), de PSL (Poolse Boerenpartij), de ZKPT (R.K. Bond van Poolse Verenigingen) en de PKVN (Poolse Kulturele Vereniging in Nederland).

Voorts zijn er nog talrijke zang-, dans- en andere folkloristische gezelschappen, die met hun optreden de gedachte aan Polen levend houden.

Wat Polen zelf betreft spaart de overheidsorganisatie "Polonia" kosten noch moeite om door middel van een scala van sociaal-culturele activiteiten de binding van Poolse emigranten met de Poolse natie te verstevigen.

Door "Polonia" wordt handig ingespeeld op de aanwezige behoefte van de Polen in Nederland om de banden met hun vaderland in stand te houden, een behoefte die zó nadrukkelijk is, dat oprechte politieke vluchtelingen soms grote risico's nemen om hun geboorteland te kunnen bezoeken.

Voorts richt "Polonia" zich (met wisselend succes) op de "2e generatie-Polen" teneinde de bij hen vaak latent aanwezige sentimenten jegens de Poolse natie te cultiveren door middel van culturele programma's, studiefaciliteiten, sportevenementen en goedkope groepsreizen.

Naast "Polonia" is de nationale Poolse oudstrijdersbeweging "Zbowid" (Vereniging voor Vrijheid en Democratie) actief in het aanhalen van de banden tussen Polen en wapenbroeders onder Poolse emigranten. Ook Zbowid maakt gebruik van de onder voormalige Poolse militairen nog steeds levende sentimenten als nationale trots, nationale militaire glorie etc. Sedert 1967 is het Poolse verenigingsleven in Nederland verrijkt met een Zbowid-afdeling.

De lange arm van de Poolse inlichtingendienst als bedreiging van de Poolse kolonie

Uit veiligheidsoverwegingen is het volgen van bepaalde ontwikkelingen binnen de Poolse kolonie en haar verenigingen een aanhoudende zorg voor de BVD. Het moge duidelijk zijn, dat met het eerder geschetste beeld van de Poolse gemeenschap in Nederland er voor de Poolse inlichtingendienst ruim voldoende en bovendien niet zelden zeer gunstige uitgangsposities aanwezig zijn voor perspectiefvolle inlichtingenoperaties.

De kwetsbaarheid van de Poolse emigranten in Nederland is niet minder dan die van andere Oost-Europeanen, die in een vergelijkbare positie verkeren. Het is echter vooral de omvang van de Poolse kolonie, die het contra-inlichtingenwerk arbeidsintensief maakt.

Niet alleen bij pogingen van de Poolse inlichtingendienst om onder dekmantel van door "Polonia" en "Zbowid" georganiseerde manifestaties de Poolse kolonie in Nederland te penetreren, speelt het Poolse Consulaat in Den Haag een belangrijke rol, óók bij het initiëren van inlichtingenoperaties binnen de Poolse gemeenschap is dat het geval. De aan het Consulaat verbonden diplomaten hebben legitieme redenen om zich met de Poolse kolonie te bemoeien. Immers zijn de Poolse emigranten op hen aangewezen voor wat betreft paspoortkwesties, visum- en voucherverlening, ontheffing van (Pools) staatsburgerschap etc. Het Consulaat is zodoende in de gelegenheid bepaalde Poolse emigranten desgewenst op doeltreffende wijze onder druk te zetten. Via de op deze manier tot coöperatie gedwongen mensen tracht het sinds jaar en dag om de Poolse emigrantenverenigingen politiek naar de hand te zetten.

Als gevolg van deze onoirbare inmenging in het Poolse verenigingsleven wordt de Poolse emigrantenkolonie regelmatig geteisterd door scherpe politieke tegenstellingen en onderlinge twisten, die onder meer voorkomen dat deze gemeenschap enigerlei effectieve oppositie tegen het regime in Warschau zou kunnen voeren.

Het behoeft uiteraard nauwelijks betoog dat het Poolse Consulaat tevens in een goede positie verkeert om binnen de Poolse gemeenschap personen te "spotten" die de Poolse inlichtingendienst behulpzaam kunnen zijn bij het vervullen van meer klassieke inlichtingenopdrachten. Men denke in dit verband bijvoorbeeld aan de concentraties Poolse emigranten in de kop van Noord-Holland en in Zuid-Limburg, in de nabijheid derhalve van belangrijke militaire objecten. Bovendien moet vanuit beveiligingsoogpunt reke-

ning gehouden worden met het feit, dat zich onder de "2e generatie Polen" jongeren bevinden die tijdens de uitoefening van hun militaire dienstplicht of uit hoofde van hun functie bij de (Rijks)overheid in aanraking kunnen komen met kwetsbare gegevens. Voorts kunnen beveiligingsrelevante situaties ontstaan na het sluiten van Pools-Nederlandse huwelijken, wanneer bijvoorbeeld één van de echtelieden een vertrouwensfunctie vervult en het betrokken echtpaar voor familiebezoek regelmatig naar Polen reist.

Recente ontwikkelingen binnen de Poolse kolonie

Onder invloed van de jongste politieke gebeurtenissen in Polen ontstond grote beroering onder de Poolse emigranten in Nederland. Uit deze commotie vloeide aanvankelijk een brede sympathie voor de Poolse vakbond "Solidarnosc" voort, die culmineerde in het ontstaan van over het gehele land verspreide steuncomité's.

Om voor de hand liggende redenen kregen de "pro-Solidarnosc"-bewegingen van meet af aan de volle belangstelling van het Poolse Consulaat, dat zich voor de nieuwe taak geplaatst zag deze eruptie van oppositie onder Poolse emigranten tegen het regime in Warschau de kop in te drukken. Dat het Poolse Consulaat hierin met voortvarendheid en deskundigheid te werk ging, moge blijken uit het feit dat bijvoorbeeld de Stichting Merpel slechts een kort leven was beschoren.

Merpel: Stichting voor
Mensenrechten
in Polen

De Stichting Merpel (mensenrechten in Polen), opgericht door in Nederland verblijvende Polen om "Solidarnosc" moreel en financieel te steunen, is het slachtoffer geworden van een stelselmatige intimidatie- en lastercampagne binnen de Poolse kolonie. In het bijzonder speelde de emigrantenvereniging PKVN door middel van de in zijn gelederen opererende handlangers van het Poolse

Consulaat hierin een grote rol.

Ook het nadien in Amsterdam gevestigde "Solidarnosc-informatieburo" is doelwit geweest van tal van door het Poolse Consulaat georkestreerde activiteiten.

Daarnaast werden Poolse emigranten, die zich in Nederland positief hadden uitgelaten over "Solidarnosc" of anderszins een kritische houding hadden getoond tegenover het regime in Warschau, tijdens vakantie of familiebezoek in hun geboorteland door de Poolse veiligheidsdienst onder-vraagd over hun activiteiten in Nederland. Dit alles demonstreert de druk en de daadwerkelijke bedreiging waaraan in ons land verblijvende Poolse emigranten en vluchtelingen nog dagelijks bloot staan.

= = =

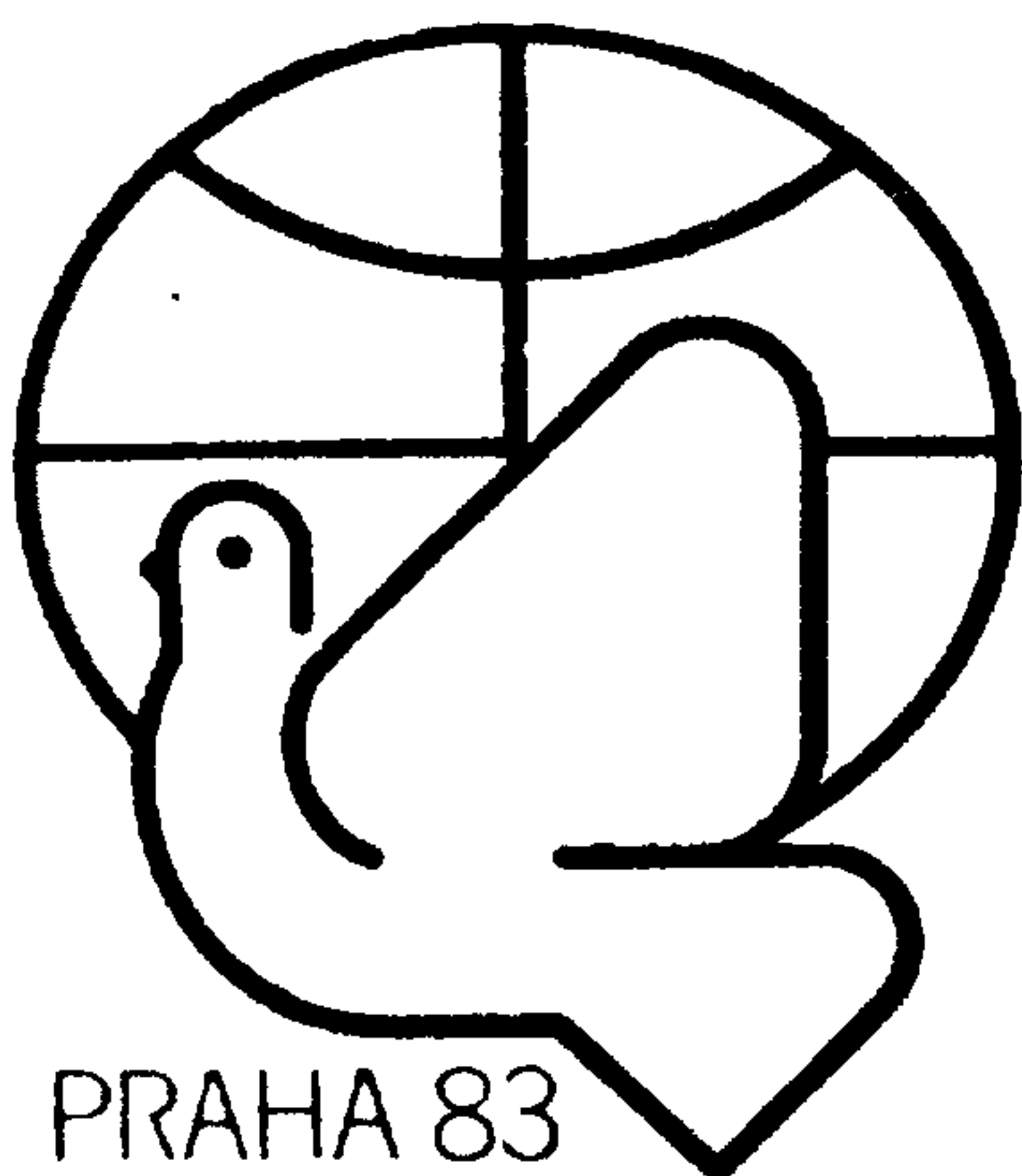
II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

DE PRAAGSE WERELDVREDESASSEMBLÉE GEEN ONVERDEELD SUCCES

Van 21 tot 26 juni jl. vond in Praag de "Wereldassemblée van volkeren voor de vrede en het leven, tegen de kernoorlog" plaats. Organisator was de Wereldvrede Raad (WVR), de belangrijkste internationale communistische mantelorganisatie. Onder de meer dan 3.000 deelnemers aan deze manifestatie bevond zich een naar verhouding grote Nederlandse delegatie. Reeds tijdens de voorbereidingen bleek dat de kandidaat-reizigers uit ons land het niet eens konden worden over hun houding ten opzichte van deze uitgesproken pro-Moskou-manifestatie. Daarbij werd duidelijk dat de WVR als het erop aan komt kiest voor hen die de raad door de jaren heen trouw bewezen hebben, zelfs als dat ten koste gaat van de mogelijkheid tot het leggen van nieuwe relaties.

Met name door enkele incidenten rondom de Wereldassemblée kreeg "Praag" in het Westen een uiterst negatieve pers. De wijze waarop diverse deelnemers na afloop getracht hebben met verdraaiing van feiten toch een positief beeld van de manifestatie te schetsen toont aan dat Moskou in de toekomst - ook in ons land - op trouwe volgelingen kan blijven rekenen.

De wereldwijde voorbereiding

De Wereldvrede Raad (WVR), de belangrijkste internationale communistische mantelorganisatie, belegt gemiddeld eens in de drie jaar een ledencongres en laat dat sinds het begin van de jaren zeventig steeds onmiddellijk voorafgaan door een ogenschijnlijk daarvan losstaande manifestatie, waarvoor naast de eigen aanhang ook zoveel mogelijk anders-

denkenden worden uitgenodigd. Deze dubbel-evenementen hebben onveranderlijk plaats in een Oosteuropese hoofdstad (Moskou 1973, Warschau 1977, Sofia 1980), zodat de interne voorbereiding in Sovjet-getrouwe handen is, en hebben ten doel de breder samengestelde manifestatie propagandistisch te benutten voor de doelstellingen, zoals die op het daaropvolgende WVR-congres worden geformuleerd.

Ook dit jaar werd het WVR-congres weer voorafgegaan door zo'n rijker geschakeerde manifestatie die de titel "Wereldassemblée van volkeren voor de vrede en het leven tegen de kernoorlog" meekreeg. Van 21 tot 26 juni jl. kwamen in Praag meer dan 3.000 deelnemers bijeen om naast vele andere onderwerpen met name te spreken over het NATO-besluit tot plaatsing van nieuwe middellange afstandsruketten.

De praktische voorbereidingen voor de Assemblée waren in handen gelegd van een Tsjechoslowaaks voorbereidingscomité onder leiding van communistisch partijbestuurder en WVR-presidiumlid Tl , terwijl een internationaal voorbereidingscomité door de WVR belast werd met het verzorgen van de uitnodigingen, de agenda en de slotverklaring. Met het doel zoveel mogelijk andersdenkenden voor de manifestatie te interesseren werd een groot aantal voorbereidingsbijeenkomsten gehouden, zowel regionale voor bepaalde werelddelen en nationale voor afzonderlijke landen, als categorale voor specifieke doelgroepen zoals jongeren, vrouwen, vakbondsvertegenwoordigers, religieuze kringen, journalisten en ex-militairen, waaraan tijdens de Wereldvredeassemblée een bepaalde rol was toebedeeld.

De voorbereiding in Nederland

Voor de uitnodiging van nationale delegaties naar de eerste bijeenkomst van het internationale voorbereidingscomité in Lissabon van 30 oktober tot 2 november 1982, moest de WVR voor wat Nederland betreft terugvallen op een oude relatie, namelijk het Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (NCEVS), dat in 1973 is opgezet door pro-Moskou communisten die buiten de CPN staan.

In de periode vanaf eind 1977 tot voor enige tijd waren de CPN en het door die partij beheerste Samenwerkingsverband "Stop de Neutronenbom, Stop de Kernwapenwedloop" voor internationale communistische mantelorganisaties aanspreekbaar geweest ter ondersteuning van hun internationale activiteiten. Maar door de steeds kritischer houding van de CPN ten opzichte van het Oostblok, die tenslotte culmineerde in de besluiten van het 28e partijcongres in november 1982, kon de WVR zich eind vorig jaar onmogelijk tot die partij richten met het verzoek behulpzaam te zijn bij het samenstellen van een Nederlandse delegatie naar de Praagse Vredes-
assemblée.

Het NCEVS daarentegen had zich vanaf zijn oprichting in 1973 steeds als een betrouwbaar steunpunt voor pro-Sovjet-beïnvloedingsactiviteiten in ons land doen kennen. Het was dan ook niet verwonderlijk dat twee functionarissen van dat comité, de wetenschappelijk medewerker R en de freelance journaliste van O , begin november 1982 op kosten van de WVR naar Lissabon reisden om daar de eerste bijeenkomst van het internationale voorbereidingscomité voor "Praag" bij te wonen. Zij ontvingen daar de opdracht een nationaal voorbereidingscomité te vormen en door middel daarvan zorg te dragen voor een zo breed en zwaar mogelijk samengestelde delegatie van representanten van vredesbewegingen en politieke partijen, die Nederland op de Wereldassemblee zou kunnen vertegenwoordigen.

De inschakeling van R , vice-voorzitter van het NCEVS en al geruime tijd lid van de WVR, was niet zonder risico's. Ook in de internationale mantelwereld moet bekend zijn dat zijn ongenueanceerde pro-Sovjet-opstelling én zijn dikwijls eigenzinnige wijze van optreden er in het verleden toe geleid hebben dat pogingen om het NCEVS een breder geschakeerd draagvlak te geven tot mislukken gedoemd waren. De uitnodiging aan van O , secretaris van het NCEVS en pas sinds september 1980 lid van de WVR, duidde er dan ook op dat de assemblée-organisatoren niet op één paard wensten te wedden. Haar relaties met onder meer de organisatie "Vrouwen voor Vrede" boden de WVR bovendien uitzicht op nieuwe, interessante contacten.

De rol van de Tsjechoslowaakse ambassade

Maar ook op nog andere wijze werd het zekere voor het onzekere genomen. De Tsjechoslowaakse ambassade in ons land werd ingeschakeld om R. voorbereidingswerk te begeleiden. De kennelijk speciaal met die taak belaste consul J. reisde tweemaal naar Praag, beide keren om kort na bijeenkomsten van het internationale WVR-voorbereidingscomité overleg te plegen met het Tsjechoslowaakse nationale voorbereidingscomité.

Voorts maakte de ambassade gebruik van bestaande relaties met Nederlandse politici en vertegenwoordigers van Nederlandse vredesbewegingen teneinde er bij hen op aan te dringen om toch vooral niet de kans voorbij te laten gaan om in juni in Praag aanwezig te zijn, zo al niet als officiële deelnemer, dan toch in ieder geval als waarnemer.

De propaganda die Tsjechoslowaakse ambassadefunctionarissen voor de Wereldassemblée maakten bereikte haar hoogtepunt bij de komst naar Nederland, van 12 tot 15 april jl., van een Tsjechoslowaakse vredesdelegatie. Zowel de ambassade als het NCEVS - naar bleek in nauw onderling overleg - beijverden zich om voor deze delegatie een program samen te stellen waarin zoveel mogelijk ontmoetingen met vredesactivisten en politici waren opgenomen.

De Tsjechoslowaakse delegatie stond onder leiding van Prof.dr. Tl , de eerdergenoemde voorzitter van het Tsjechoslowaakse voorbereidingscomité. Hij werd bij zijn Nederlandse gesprekspartners geïntroduceerd als vice-voorzitter van het parlement en/of als vice-voorzitter van het Tsjechoslowaakse Nationale Front. Weinig of geen melding werd gemaakt van zijn functies binnen de Tsjechoslowaakse Communistische Partij en het presidium van de Wereldvredeesraad.

Toch weinig animo

Ondanks al deze inspanningen bleek er in ons land weinig enthousiasme te bestaan om aan de Praakse Vredesassemblée deel te nemen. De vervolgingen waaraan onder meer de leden van de Charta '77-beweging in Tsjechoslowakije bloot staan, kunnen gezien worden als een hoofdbezwaar tegen deelname. Dat bezwaar was nog eens extra gevoed door een in ruime oplage verspreide brief van de voorzitter van het Sovjetcomité voor de Verdediging van de Vrede, Zl , waarin op pijnlijke wijze duidelijk werd gemaakt dat de officiële partijgebonden vredesorganisaties in Oost-Europa het als een anti-vredes-daad beschouwen wanneer de westerse vredesbewegingen contacten blijven onderhouden met Oosteuropese dissidenten.

De grote Nederlandse vredesorganisaties wensten zich niet voor deze keuze te laten plaatsen en haakten dan ook af toen duidelijk werd dat

R. de Z -lijn wenste te volgen en potentiële Assemblée-deelnemers aanraadde om in Praag contacten met woordvoerders van Charta '77 te vermijden. Daarbij kwam nog dat RÁCZ in het persoonlijke vlak zo grof optrad ten opzichte van kandidaat-reizigers dat het zelfs zijn mede-organisatrice van O te veel werd.

Ingrijpen door het WVR-hoofdkwartier

Het weinig tactische optreden van R , de toch al niet positieve houding van de westerse vredesbewegingen en enkele mislukte vergaderingen van het inmiddels gevormde nationale Nederlandse voorbereidingscomité zullen - bij elkaar opgeteld - voor het WVR-hoofdkantoor aanleiding zijn geweest om alsnog een delegatie naar Nederland te sturen in een poging om nog te redden wat er te redden was.

Met dat doel verbleven hier van 26 tot 30 april jl. de Rus T. en de Deen R. , die beiden als secretaris werkzaam zijn op het Wereldvredesraadshoofdkantoor in Helsinki. T. wordt beschouwd als een van de sleutelfiguren voor het doorgeven van Sovjet-instructies aan de WVR. Hun komst maakte duidelijk hoeveel er de organisatoren aan gelegen was om een zo rijk geschakeerd mogelijke Nederlandse delegatie naar Praag te krijgen. Hun optreden leidde ertoe dat zowel R als Van O los van elkaar een afvaardiging mochten

samenstellen. Daarbij werd gesteld dat een overschrijding van het aanvankelijk aan Nederland toegewezen aantal deelnemers geen bezwaar zou opleveren. Naarmate het tijdstip van vertrek echter dichterbij kwam bleek dat de Assemblée-organisatoren toch niet het risico van de komst van twee rivaliserende delegaties aandurfdën. R/ ' delegatie, op zich al ruim boven het oorspronkelijk geplande aantal, kreeg toestemming om naar Praag af te reizen maar de meeste andere kandidaten konden uiteindelijk niet meer tijdig een visum krijgen.

Uit deze handelwijze bleek dat de WVR, gesteld voor de keus tussen oude getrouwen - het gezelschap van R. bestond voor een groot deel uit Moskou-sympathisanten - en de mogelijkheid via nieuwe relaties tot verbreding van de aanhang te komen, kiest voor de veilige weg. De interne onenigheid tijdens de voorbereidingen in Nederland was de organisatoren weliswaar een extra-reis van WVR-Hoofdkantoor-medewerkers waard, maar de kans op incidenten in Praag door het toelaten van mogelijk al te lastige deelnemers was kennelijk een te hoge prijs.

Het verloop van de Assemblée

Toch bleven die incidenten in Praag niet uit. De conferentie vond plaats in het grote Cultuurpaleis in de Tsjechoslowaakse hoofdstad. Na een voltallige ceremoniële openingszitting werd een week lang in aparte werkgroepen, eerst ingedeeld naar onderwerpen, later ingedeeld op basis van eerdergenoemde specifieke belangengroepen, geluisterd naar eindeloze reeksen verklaringen

waarvan het merendeel een uitgesproken anti-Amerikaans karakter droeg. Ter onderbreking hiervan was op de woensdag een "uitstapje" georganiseerd waarbij de congresgangers zich in diverse Tsjechoslowaakse fabrieken,

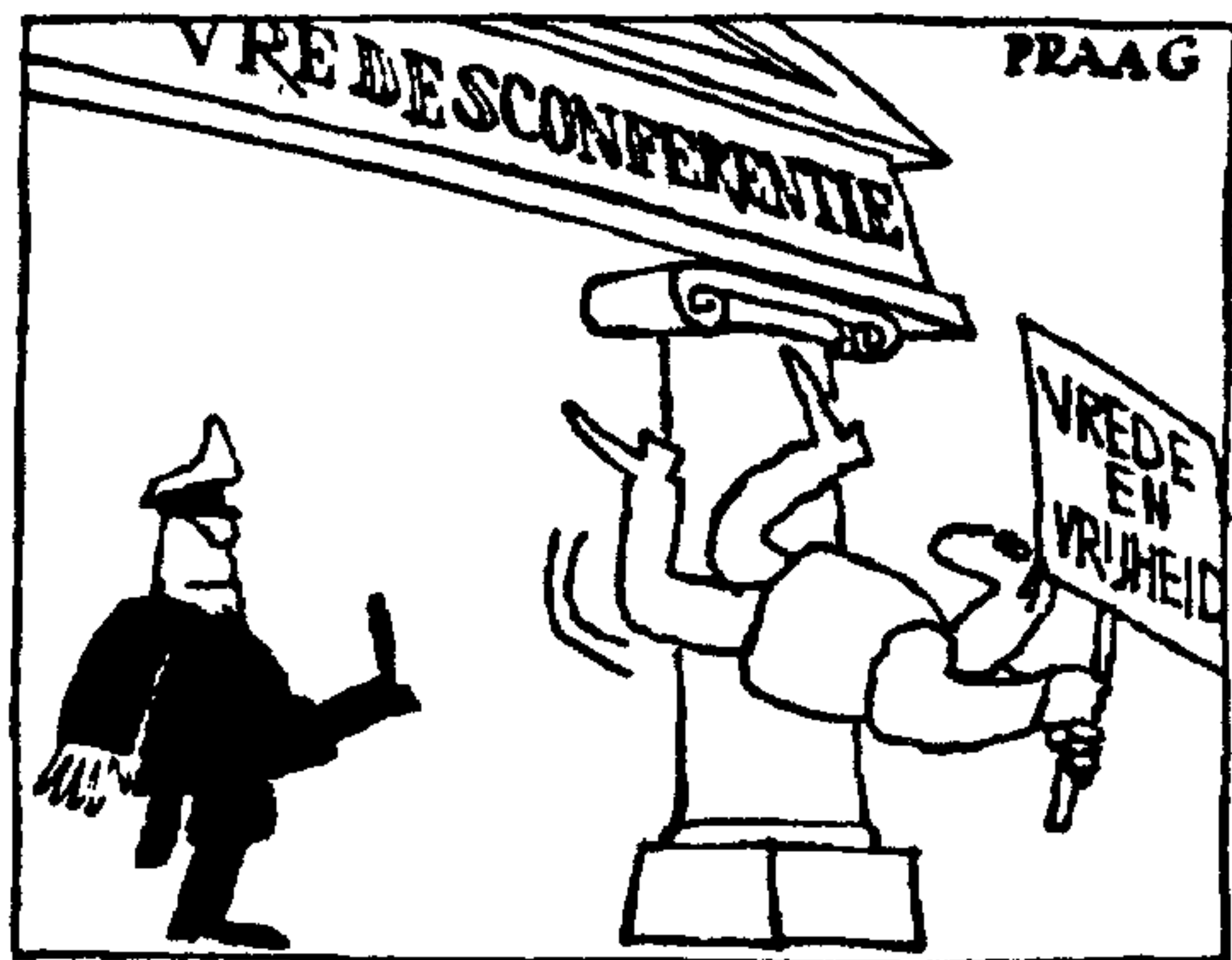

landbouwbedrijven, scholen en gezinnen "persoonlijk konden overtuigen van de standpunten en de vredesinspanningen van het Tsjechoslowaakse volk". Het officiële programma verliep zonder opzienbarende gebeurtenissen. De aan het eind van de Assemblée-week gepubliceerde oproep was van een dermate algemeen karakter dat een ieder zich daarin vinden kon. Op de diverse deelbijeenkomsten mocht wie dat wilde zelfs kritiek op de Sovjet-Unie spuien; in de schriftelijke conclusie van die bijeenkomsten was daarvan echter niets terug te vinden.

Buiten het officiële gebeuren vonden er daarentegen wel degelijk schermutselingen plaats. Een demonstratie (na afloop van de eerste congresdag), waarvoor de organisatoren 200.000 bewoners van Praag hadden laten opdraven, werd opgeschrikt door kleine groepjes jongeren die de roep om vrede aanvulden met het aanheffen van spreekkoren voor "vrede én vrijheid". Na de officiële demonstratie hielden deze jongeren samen met anderen die zich spontaan bij hen voegden een tocht door de straten van Praag.

Op de tweede dag vond een mini-betoging plaats van twee Fransen die op het uit de Praagse Lente van 1968 zo bekende Wenceslausplein spandoeken ontvouwen, waarop werd aangedrongen op erkenning van het recht van dienstweigering in Oost-Europa. Maar de meeste belangstelling van de westerse pers ging uit naar een ontmoeting in alle openheid van vertegenwoordigers van Westeuropese vredesbewegingen met enkele Charta '77-woordvoerders. Die ontmoeting op donderdagmorgen werd gadegeslagen door de Tsjechoslowaakse veiligheidspolitie, die ingreep toen westerse journalisten opnamen van het gebeuren wilden maken. Foto- en filmmateriaal werd na enig handgemeen in beslag genomen.

Uit protest hiertegen en tegen het politie-optreden bij de eerdere incidenten verliet de delegatie van de Westduitse "Groenen" de Vredes-asmblée. Het eveneens naar huis gaan van enkele vertegenwoordigers van de Italiaanse communistische partij kreeg heel wat minder publiciteit maar zal voor de organisatoren zo mogelijk nog pijnlijker geweest zijn.

Onenigheid tussen de Nederlanders

De aanwezige Nederlanders reageerden zeer uiteenlopend op deze gebeurtenissen. Willem KLINKENBERG, vice-voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Journalisten en in Praag à titre personnel aanwezig, behoorde tot degenen die in het Tsjechoslowaakse partijblad Rudé Právo hun afkeuring uitspraken over het optreden van de westerse pers. Andere Nederlanders daarentegen regelden, zij het niet zo openlijk als bij het vorenomschreven incident, eigen ontmoetingen met Charta-woordvoerders.

Dat in Praag toch "lastige" andersdenkenden opdoken was enerzijds het gevolg van het feit dat sommigen langs andere weg dan de door de WVR gecontroleerde nationale voorbereidingscomité's waren uitgenodigd - zo kon bijvoorbeeld aan van O als officieel lid van de WVR geen visum onthouden worden -. Anderzijds had een koerswijziging van de samenwerkende Westeuropese vredesbewegingen toch enkele vertegenwoordigers daarvan als waarnemer naar de Assemblée doen afreizen. Die koerswijziging was het gevolg van een oproep, die vier Charta-vertegenwoordigers hadden gericht aan een in mei in West-Berlijn georganiseerde bijeenkomst van Westeuropese vredesbewegingen. Daarin stond dat Charta degenen die in Berlijn bijeen waren verzocht naar Praag te komen om daar niet alleen voor vrede maar ook voor mensenrechten te pleiten en, zo men dat zou willen, leden van Charta '77 te ontmoeten. Het verzoek van de Tsjechoslowaakse dissidenten werd door de Nederlandse vredesorganisaties op uiteenlopende wijze opgevat. Het IKV en Pax Christi stuurden uiteindelijk een waarnemer, maar - opmerkelijk genoeg - het door de CPN beheerste Samenwerkingsverband "Stop de N-bom, Stop de Kernwapenwedloop" bleef bij het eerder ingenomen standpunt en reisde niet naar Praag.

Na terugkomst

De CPN-vredesorganisatie handhaafde ook na afloop de zienswijze dat het een juist besluit was geweest om de Assemblée niet bij te wonen. Zij trok zich daarbij niets aan van de stroom ingezonden protestbrieven in De Waarheid, onder meer van vertegenwoordigers van het Horizontaal Overleg, dat wel als zodanig officieel in Praag aanwezig was en van enkele Stop-de-N-bom-leden die in weerwil van de landelijke leiding toch naar de WVR-manifestatie waren gegaan.

De "horizontalen" behoorden ook tot degenen die zich na terugkomst het meest enthousiast over Praag uitlieten. Zij plaatsten zich daarmee op één lijn met onder meer de Nederlandse vertegenwoordiger van de Berlijnse Conferentie van Europese Katholieken ^{*)}, Karl DERKSEN, die in diverse publicaties trachtte "iets van de dialoog, de ontmoeting, de ontmoeting en de solidarisering door te geven" die de bijeenkomst in Praag voor hem betekend had.

Degenen, die proberen de uiterst negatieve indruk die door de publiciteit over de incidenten rond de Assemblée gevestigd is enigszins weg te nemen, bedienen zich daarbij van door de Oosteuropese propaganda aangedragen argumenten. Een voorbeeld daarvan is de eensluidende berichtgeving over de samenstelling van de totale Assemblée-deelname. Opmerkelijk eendrachtig wordt door publicaties in diverse Westeuropese landen onderstreept dat maar liefst 40% van de conferentiegangers uit geïndustrialiseerde kapitalistische landen afkomstig was. Dat die veertig procent vrijwel geheel voorgeselecteerd was door met de WVR verbonden nationale vredesorganisaties wordt echter consequent verzwegen.

Ook de "ontroering" over de "tienduizenden, door henzelf getekende" kaarten die Tsjechoslowaakse kinderen aan de congresdeelnemers stuurden en het ontzag voor de Tsjechoslowaakse bevolking die "miljoenen opbracht om de overkomst van mensen uit de Derde Wereld mogelijk te maken en alle congresdeelnemers gedurende heel hun verblijf in Praag vrij te houden" is in vrijwel letterlijk dezelfde bewoordingen terug te vinden in zeer uiteenlopende bladen (van het Franse communistische dagblad L'Humanité tot het Nederlandse opinieweekblad voor kerk en samenleving De Bazuin).

^{*)} De Berlijnse Conferentie is een minder bekende, maar nauw met de WVR verbonden internationale communistische mantelorganisatie.

De werkelijke toedracht in Praag wordt ook nogal geweld aangedaan in het in de Vredesweek verschenen boekwerkje "Samen werken voor de vrede", dat

R. aan de hand van verslagen van "zijn" delegatieleden heeft samengesteld.

Uit een oogpunt van publiciteit en werving is de Praagse Assemblée - objectief bekeken - een mislukking geweest. Dat zal de trouwe Moskouvolgelingen er evenwel niet van weerhouden een positief beeld te blijven schilderen van de Sovjetrussische "vredespolitiek" om zo mogelijk de westerse publieke opinie ten gunste van die politiek te beïnvloeden.

- - -

CPN TUSSEN TWEE BLOKKEN

Enkele opvallende gebeurtenissen hebben in de afgelopen tijd een belangrijke rol gespeeld in de politieke discussies in de CPN. De vernieuwingsgezinde en orthodoxe vleugels in de partij zijn mede daardoor steeds feller tegenover elkaar komen te staan. De onderlinge strijd verlamt vrijwel elk initiatief vanuit de partijleiding en dreigt de CPN als organisatie te vermaleren.

Vier concrete feiten trokken nogal wat aandacht. Eerst was er, eind juli, de presentatie van een tekst voor een ontwerp beginselprogramma van de CPN. Kort nadien trok Bart SCHMIDT de consequenties uit de steeds sterker wordende kritiek vanuit de partij op zijn beleid als hoofdredacteur van het dagblad "De Waarheid" en bedankte hij voor alle functies die hij in partijverband bekleedde. Verwarring en schrik in de partij namen nog toe door het plotselinge aftreden van het CPN-Tweede-Kamerlid Gijs SCHREUDERS, die daartoe een reisje van CPN-bestuurder Jaap WOLFF en fractievoorzitter Ina BROUWER naar de Sovjet-Unie als aanleiding gebruikte.

Tenslotte was er op 1 september de presentatie van het plan van een groep leden uit PPR, PSP en CPN, die nauwere samenwerking en uiteindelijk zelfs een fusie wenst tussen de drie partijen. Al deze gebeurtenissen waren uitingen van wat al eerder geconstateerd kon worden: de vernieuwing van de CPN, de omvorming van deze partij tot een niet-marxistisch-leninistische partij is op een dood spoor terechtgekomen.

Het duidelijkst is dat merkbaar aan de inhoud van het nieuwe ontwerp voor een beginselprogramma van de CPN. Dat ontwerp is in de pers ten onrechte aangemerkt als een bekroning van het vernieuwingsproces in de CPN. De inhoud sluit namelijk ongewoon slecht aan bij de besluiten van het jongste partijcongres, die een

feitelijke breuk betekenden met het marxisme-leninisme, het democratisch-centralisme, het proletarische internationalisme en de revolutionaire voorhoedepretenties.

Het marxisme, als methode voor maatschappij-analyse werd door het congres op één lijn geplaatst met het feminisme, het (atoom-)pacifisme en andere maatschappijbeschouwingen. Gevolgen van die besluitvorming waren met name een heroriëntatie van het dagblad De Waarheid (tot een krant voor héél links) en een andere beoordeling van de Sovjet-Unie, die niet meer gezien werd als de natuurlijke bondgenoot van vredesstrijders in ons land.

Nu zou het beslist onjuist zijn te beweren dat het huidige ontwerp-programma niets anders is dan een geactualiseerde versie van het oorspronkelijk marxisme-leninisme.

In sommige opzichten wijkt het programma namelijk nogal fors af van de klassieke formuleringen, i.c. ten aanzien van de discipline die leden ten opzichte van hun partij verschuldigd zijn en, daarmee samenhangend, t.a.v. de historische rol die de CPN als voorhoedepartij te vervullen heeft. Ook is de internationale positie van de CPN zwak geformuleerd. Ware de CPN voor de publicatie van dit voorontwerp een starre orthodoxe communistische partij geweest, dan zou dit ontwerp ongetwijfeld als zeer vernieuwend zijn ervaren. De situatie in de CPN was echter een geheel andere en daardoor betekent dit ontwerp toch wel een terugkeer in de richting van het orthodoxe communisme. Het programma laat geen onduidelijkheid over doelstelling en

grondslag: dat zijn de klasseloze communistische maatschappij en het revolutionair marxisme, "ook al heeft dat in enkele gevallen geleid tot verstarring". De strategische optie is dezelfde als die is geformuleerd in het ontwerp beginselprogramma van 1952: het aan banden leggen van de kapitalistische macht bepaalt de te voeren politiek, ook in de vredesstrijd. Daarmee is nog niet gezegd dat de Sovjet-Unie daarbij weer aanvaard wordt als natuurlijke bondgenoot van de CPN, maar de oriënta-

tie van de vredesstrijd is weer een anti-kapitalistische en benadert daardoor weer de visie van de Sovjet-Unie. Het ontwerp blokkeert weliswaar de weg die vernieuwingsgezinde CPN-ers hadden willen volgen, maar doet nog geen consequente keuze voor het marxisme-leninisme. Niet verwonderlijk is dan ook dat het ontwerp bij vernieuwingsgezinden én orthodoxen erg slecht ontvangen is.

Bart SCHMIDT begreep uit het programma dat het met de oriëntatie van De Waarheid op "héél links" snel gedaan zou zijn, verwachtte een nieuwe campagne van kritiek in zijn richting en voorzag zelfs de mogelijkheid van een financieel débâcle voor De Waarheid. Daarom vertrok hij maar.

Het Horizontaal Overleg van Communisten in de CPN noemde het ontwerp weliswaar een beschamend stuk, maar meent al voldoende sterk te zijn in de basis van de partij om het komende congres langs de weg van amendementen in de zijns inziens goede, orthodoxe koers te dwingen. Vernieuwingsgezinden hebben dat risico onderkend en hebben de tegenactie ingezet. Ze maken daarbij gebruik van hun sterke positie in het dagblad De Waarheid, dat hun initiatief - het vormen van een "doorbraakgroep", die een fusie van partijen links van de PvdA moet bevorderen - uitermate positief tegemoet treedt. Tegenover de organisatorische macht van de orthodoxe communisten stellen zij een politiek alternatief, dat heel makkelijk de aanzet kan zijn tot een feitelijke scheuring in de CPN.

Gegeven deze situatie is het niet moeilijk vast te stellen dat een vernieuwingsgezinde CPN-er bij uitstek, zoals Gijs SCHREUDERS, nauwelijks nog kon optreden als vertegenwoordiger van de héle partij, dus inclusief de orthodoxe vleugel. SCHREUDERS gebruikte als motief voor zijn aftreden de gewraakte reis van een CPN-delegatie naar de Sovjet-Unie. Voor een goed begrip is het in dit verband dienstig enige aandacht te besteden aan de ontwikkeling van de internationale relaties van de CPN.

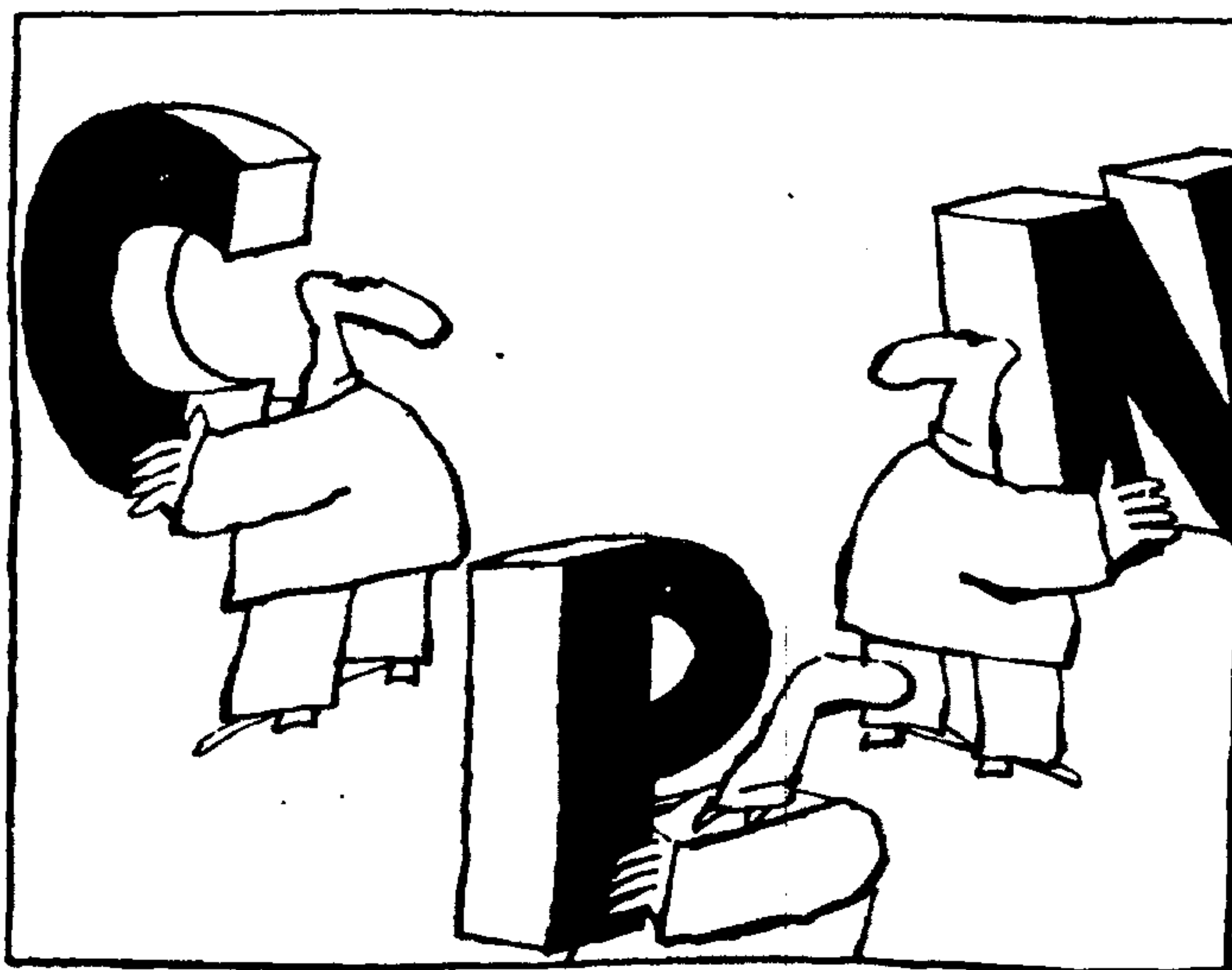
Zoals reeds eerder vermeld oordeelde het eind november vorig jaar gehouden 28ste congres van de CPN de Sovjet-Unie niet langer als een natuurlijke bondgenoot in de strijd voor de vrede.

De daden van de Sovjet-Unie dienden concreet beoordeeld te worden, zoals ook de daden van de Verenigde Staten van Amerika. "Het CPN-congres stelt ook de Sovjet-Unie verantwoordelijk voor de wapenrace," luidde de conclusie in het dagblad De Waarheid. Sedert die tijd is er vanuit de Sovjet-Unie nogal wat kritiek geleverd op ontwikkelingen in sommige westerse communistische partijen. Zo heeft PONOMARJOV, kandidaatlid van het CPSU-politburo en hoofd van de internationale afdeling van het CC van de CPSU, in een artikel in het juninumnummer van het blad Kommunist marxisten-leninisten in westelijke partijen opgeroepen zich in te zetten voor de verdediging van de wezenskenmerken van een communistische partij. Korte tijd later verscheen in de Pravda een artikel van de hand van Z. , het plaatsvervangende hoofd van de internationale afdeling, waarin communistische partijen uit het Westen werd verweten te zijn geïnfiltreerd door burgerlijke ideeën. Dat zou onder meer blijken uit het feit, dat ze niet alleen het imperialisme, maar ook het socialisme verantwoordelijk stellen voor de verscherping van de internationale spanningen. Volgens Z. zouden de inspanningen van communisten uitsluitend gericht moeten worden op het tegengaan van Amerikaanse bewapeningsinitiatieven.

Uit het commentaar van WOLFF dat de besprekingen in Moskou een open karakter hadden en door dialoog en polemieken gekenmerkt werden, kan in elk geval afgeleid worden dat CPN en CPSU nog zeer verschillende opvattingen hebben.

Net als in andere kernkwesties wordt de standpuntbepaling van de CPN-leiding inzake haar internationale opstelling door orthodoxen en vernieuwingsgezinden met wantrouwen gevolgd. Elk voorstel tot wijziging van standpunten zal ongetwijfeld bedolven worden onder kritiek, zodat de besluitvorming in het geheel of vrijwel niet meer mogelijk is, en de partijleiding gedwongen zal worden tot een duidelijke keuze, hetzij voor het doorzetten van de vernieuwing, hetzij voor een definitieve heroriëntatie op het marxisme-leninisme.

Gelet op de grote interne spanningen kan de CPN die keuze niet lang meer voor zich uitschuiven.

TROTSKISME

Oprichting SAP

De Internationale Kommunistenbond (IKB) - aangesloten bij de Tendens Verenigd Secretariaat van de Vierde Internationale - heeft op 4 juni 1983, tijdens een buitengewoon congres, zijn naam gewijzigd in Socialistische Arbeiderspartij (SAP). De directe aanleiding tot deze naamswijziging was in feite dezelfde als die welke de Beweging voor Arbeiders Zelfbestuur, de andere Nederlandse trotskistische sectie van de Internationale Revolutionaire Marxistische Tendens er op 25 oktober 1980 toe heeft bewogen haar naam te veranderen in Beweging voor Socialisties Zelfbeheer (BSZ). In beide gevallen achtte men de oprichting opportuun van een in naam socialistische beweging c.q. partij, die zich anti-kapitalistisch opstelt en daarbij - de trotskistische aard verhullend - voor een groot aantal personen acceptabel zou kunnen zijn als alternatief voor de traditionele sociaal-democratische stroming. In deze zienswijze diende zo'n beweging zich derhalve met een duidelijk socialistisch alternatief te profileren. De presentatie van dit alternatief zou, door direct in te spelen op bepaalde (arbeiders)-belangen, de mogelijkheid moeten bieden om grote delen van de zogenaamde middengroepen naar het linkse front om te buigen. Op deze wijze zouden dan de klassenstrijd-linkervleugels^{*)} politieke en radicaliserende contouren kunnen gaan aannemen.

Solidariteit

BLAD VOOR VAKBEWEGING EN SOCIALISME

HET IS NIET VOOR ELKEEN KRISIS!

Zo maar een groep.
Liet wel: het gaat om netto-verlies.

Shell:	8 miljard gulden VERLUST
Unilever:	1,57 miljard gulden VERLUST
ABN:	500 miljoen gulden VERLUST
ABN-Amro:	648 miljoen "verloren"
ABN-Amro:	485 miljoen gulden VERLUST
Philips:	683 miljoen "verloren"
Nationale Nederlanders:	421,7 miljoen gulden VERLUST
Meubelwerk:	153,2 miljoen gulden VERLUST
Brink:	82,1 miljoen gulden VERLUST
Delta:	85 miljoen gulden VERLUST
Dolven Eijndijk:	80,2 miljoen gulden VERLUST
Smits International:	46 miljoen gulden VERLUST
Blauw-ROD:	42,2 miljoen gulden VERLUST
Clas Broekman:	37 miljoen gulden VERLUST
Paardwerd:	35,2 miljoen gulden VERLUST
Van Westma:	30 miljoen gulden VERLUST
Van Oort:	25,1 miljoen gulden VERLUST
Rechts:	18,4 miljoen gulden VERLUST

• INLEVEREN VAN NIET MEER DE VERPAKINGSLAAT TIE

• 24-URSTAKEN EN BELIE

• AERANT. MEURE VOORZITTER ID-PRV?

Teles ARBEIDSLIJ-VERKORTING MOET. LIJKT '1.....' EN HOE DAN?

• HERVERDELING VAN DE ARBEID IS MEER DAN ARBEIDSLIJVERKORTING

• REMEDIE VAN HET BEDRIJVEN

• AKTIES BIJ ARI, KOB, RDM, ROV EN OVERIGEN

• HOUDT DEENKA OPEN NIET ALLE ARBEIDSLAATEN

• VROUWEN TEGEN KRISIS EN VOOR WERK

• DE VAKBESCHERMING TEGEN VERVALLEN

De penetratie van SAP-leden in bedrijven en vakbonden heeft intussen mede geleid tot de uitgifte van een nieuw kritisch vakbondsblad "Solidariteit"; overigens werkt men daarbij samen met een aantal CPN-vakbondsleden. "Solidariteit" wil een doelbewuste, krachtige leiding vormen voor de arbeidersbeweging en waakt er voor dat haar "onafhankelijkheid" niet geschaad kan worden door een of andere politieke stroming, die als inspirator zou kunnen

*) Daarmee bedoelt men de opbouw van een revolutionaire (vakbonds) vleugel.

gaan optreden. Telkenmale wijst men erop dat het blad is ontstaan uit de vakbondsbeweging zelf en niet namens een politieke partij.

De ogenschijnlijke samenwerking tussen SAP- en CPN-leden bij de verschijning van het blad "Solidariteit" lijkt niet aan te sluiten op de praktijk bij sommige bedrijven. Op vakbondsvergaderingen geven SAP-leden namelijk meer en meer de toon aan, terwijl CPN-ers hun invloed zien afnemen.

De vredesbeweging is een ander werkterrein van de SAP. Op het 7e Congres - in januari jl. - van de toenmalige IKB werd besloten dat een beperkt aantal IKB-ers lid zou moeten worden van vredesorganisaties zoals de Vrouwen voor Vrede, Stop de N-bom en vooral het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV). In sommige gevallen is daaraan al gehoor gegeven. Een tweede fase, eigenlijk analoog aan de gang van zaken bij de "linker vleugels" in de vakbonden, is de opbouw van een "anti-NAVO-vleugel" in deze vredesorganisaties. Mogelijk zou deze - samen met de aanhangers in het land - een bijdrage kunnen leveren aan de vredesdemonstratie op 29 oktober a.s.

Aan de SAP zal het in ieder geval niet liggen: men is inmiddels, via de anti-militaristische organisatie de "witte"-BVD, tot een aantal andere organisaties zoals Komitee Soldaten tegen Kernwapens (KStK) en ook Demobilisatie '82 c.q. mobilisatie '83 en het IKV toegetreden.

DE CENTRUM PARTIJ IN OPMARS

De gemeenteraadsverkiezingen in Almere hebben enkele opmerkelijke uitkomsten te zien gegeven; in de eerste plaats de winst van de Centrum Partij, welke winst moeilijk alléén maar kan worden toegeschreven aan haar standpunt omtrent het vreemdelingenbeleid. De CP-winst heeft heel wat reacties, beweringen en speculaties uitgelokt. Sommige commentatoren spreken van een soortgelijke situatie als in de dertiger jaren (opkomst NSB) of trekken een vergelijking met de bloeiperiode van de Boerenpartij. In hoeverre is sprake van overeenkomsten en verschillen?

Geschiedenis Centrum Partij (CP)

De voorloper van de Centrum Partij, de Nationale Centrum Partij (NCP) werd in december 1979 te Amsterdam opgericht als nieuwe politieke organisatie naast de Nationale Partij Nederland (NPN).

De oprichting van de Nationale Centrum Partij was ondermeer een gevolg van de weigering van de burgemeester van Den Haag om - tot tweemaal toe, te weten op 24 november en 8 december 1979 - aan de NPN een demonstratievergunning te verlenen.

De aanvragen werden niet gehonoreerd op basis van het oordeel, dat deze partij een fascistische en racistische organisatie zou zijn, Deze zienswijze werd eveneens via de media geventileerd, hetgeen voor diverse groeperingen aanleiding was tot het verzenden van protestbrieven tegen de demonstratie.

In deze periode tekende zich binnen de NPN onderlinge verdeeldheid af. De ene groepering wilde de gematigde lijn van de partij blijven volgen, terwijl de andere groep een hardere politiek voorstond. Vooral een aantal actieve NPN-leden uit Amsterdam had weinig vertrouwen in de politieke lijn van hun partij en uit de samenspraak van deze leden werd toen de Nationale Centrum Partij geboren. In feite luidde de vorming van de NCP de facto het einde van de NPN in. Op een eerste introductie-avond van de NCP op 28 februari 1980 te Amsterdam werden de doelstellingen toegelicht, met name een "10-punten program".

Als spreker trad daarbij dr. BROOKMAN, wetenschappelijk medewerker aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, op. Veel toehoorders ontging de essentie van zijn betoog en na afloop besloot een groepje leden na een bezoek aan het stamcafé, de vermeende overheidstaak in eigen hand te nemen en een aantal illegaal in Nederland verblijvende Marokkanen uit de Amsterdamse Mozes en Aäronkerk te verwijderen.

Met deze actie schoten de betrokkenen het door de NCP gestelde doel: gekenmerkt te worden als een democratische centrumpartij, geheel voorbij. In de publieke en journalistieke reacties hierop werd de Nationale Centrum Partij dan ook onmiddellijk gedoodverfd als een uiterst rechtse groepering, waarbij ook het feit dat een aantal leden uit de kring van de Nederlandse Volks Unie afkomstig was, niet onopgemerkt bleef.

Deze compromittering van de NCP leidde korte tijd later (op 11 maart 1980) tot de oprichting van de Centrum Partij (CP). Deze partij handhaafde de doelstellingen van de NCP, distantieerde zich evenwel van de overval op de Mozes en Aäronkerk en trachtte de radicale elementen van de NCP uit haar midden te weren.

De NCP stond nog tot einde 1980 ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam doch wordt sindsdien geacht te zijn opgeheven.

Ontwikkeling van de Centrum Partij

De statuten, het huishoudelijk reglement en het program van de Centrum Partij bieden geen houvast voor een afdoend oordeel met betrekking tot de vraag, of er sprake is van on- c.q. anti-democratisch, fascistisch of racistisch denken. Een vonnis van de Amsterdamse Rechtbank van 26 februari 1981 bevestigt zulks. Het enige vanwege de nationaal-socialistische reminiscenties bedenkelijke element is het programmapunt over de staatsinrichting, vermeldende dat de Nederlandse Staat zijn voornaamste bestaansrecht ontleent aan het behoud en het dynamisch uitbouwen van de Nederlandse cultuur, zoals die zich in de loop der Europese geschiedenis volgens christelijke en humanistische waarden heeft ontwikkeld.

Dit "volks-nationalistisch" denken komt tevens tot uiting in de benadering van het vreemdelingenvraagstuk. In het verleden werd laatstgenoemd punt door de CP vaak als een op zichzelf staand issue te berde gebracht, terwijl dit vraagstuk tegenwoordig wordt geïntegreerd in de economische en sociaal-maatschappelijke problematiek. Deze wijze van benadering wordt door de Centrum Partij als een tweesnijdend zwaard gehanteerd: enerzijds wordt nl. gesteld dat vrijwillige remigratie van legaal in Nederland verblijvende buitenlanders en een stringenter toelatingsbeleid ruimte bieden voor het oplossen van de huisvestingsproblematiek en de werkeloosheid, alsmede voor vermindering van de druk op de sociale voorzieningen; anderzijds wordt betoogd, dat verhoging van de ontwikkelingshulp en toekenning van een vestigingspremie aan vrijwillig remigrerende oplossingen aandragen

voor de werkgelegenheidsproblematiek en de infrastructuur in de landen van herkomst.

In de periode sinds het ontstaan van de Centrum Partij tot aan de Tweede-Kamerverkiezingen in 1982 heeft de partij zich vaak geprofileerd door provocerend optreden en het eenzijdig benadrukken van één der programmapunten, i.c. de gewenste remigratie van vreemdelingen.

Met de beëdiging van drs. JANMAAT in de Tweede Kamer werd de provocatieve periode vrijwel afgesloten. Het accent is nu komen te liggen op de opbouw van de partij. Alle inspanning is gestoken in de stichting van een wetenschappelijk bureau, de aanstelling van fractiemedewerkers, de oprichting van plaatselijke afdelingen en de scholing van (toekomstig) partijkader. Dit opbouwwerk van de partij blijkt een rem te zijn op verdergaande radicalisering: enerzijds wenden de radicale leden zich daarom van de partij af en zoeken zij hun heil in rechtsextremistische groeperingen als de Nederlandse Volks Unie en Voorpost; anderzijds blijkt de partij aantrekkingskracht uit te oefenen op een groeiend aantal maatschappelijk ontevreden en achtergestelden.

De radicale stroming binnen de Centrum Partij heeft door het vertrek medio 1983 van dr. BROOKMAN als adviseur van de partij en door het vervangen van de extreme partijleider KONST door de gematigde De WIJER als vertrouweling van het Kamerlid JANMAAT aan betekenis ingeboet.

De grotere invloed van de gematigde stroming komt ook tot uiting in de samenstelling van de ballotagecommissie van de partij.

Was in de periode voor de Tweede-Kamerverkiezingen van 1982 de CP-propaganda voor een deel gericht op het "volks-

nationalistisch" denken, na die verkiezingen is een verbreding van deze propaganda tot het gehele scala van het "10-punten program" waar te nemen. Illustratief voor deze uitbreiding is o.a. de poging om door middel van de "10 groene punten" politiek aansluiting te vinden bij zogenaamde "groene" partijen.

Hoewel de programmapunten geheel passen binnen het kader van deze milieu-partijen, is de poging tot aansluiting volledig mislukt, doordat de Centrum Partij ook nog andere standpunten huldigt, die voor die groene partijen volstrekt onaanvaardbaar zijn.

De Centrum-Partij-kiezer

Sedert september 1982 verricht verkiezingsonderzoek (Bureau de Hondt) geeft aan, dat mannen in deze partij met een percentage van 65 oververtegenwoordigd zijn, hetgeen een stijging van zo'n 8% ten opzichte van de Tweede-Kamerverkiezingen van 1982 inhoudt. De CP scoort daarmee het hoogste percentage mannelijke kiezers van de in de Tweede Kamer vertegenwoordigde politieke partijen.

Voorts behoren de kiezers voornamelijk tot de leeftijdscategorie van 18 tot 45 jaar; 48% is zelfs jonger dan 35 jaar.

Deze kiezers hebben doorgaans een modaal of beneden-modaal inkomen en een opleidingsniveau, dat gemiddeld lager is dan dat van hun leeftijd-genoten.

Een beschouwing van de geografische spreiding van de Centrum-Partij-kiezers ten tijde van de Tweede-Kamerverkiezingen van 1982 leert, dat ruim 70% afkomstig was uit de provincies Noord- en Zuid-Holland. De aanhang

blijkt inmiddels in groeiende mate ook te vinden buiten de oude stads-
wijken (het oorspronkelijke score-gebied van de CP met zijn vele vreemde-
lingengetto's!) in het Westen van het land. Ook buiten de Randstad en op
het platteland begint de CP trouwens meer gehoor te vinden. De kiezers
zijn daar gemiddeld wat ouder dan de aanhangers van het eerste uur en
hun gemiddeld opleidingsniveau ligt nòg iets lager.

Op één punt blijken de CP-kiezers het volledig eens te zijn, namelijk
in zoverre hun vertrouwen in de politiek en met name in de regerings-
partijen nog maar zeer klein is. Het succes van de Centrum Partij lijkt
derhalve te moeten worden gezocht in de maatschappelijke en sociale onvrede
van diegenen, die op de onderste sporten van de maatschappelijke ladder staan:
onvrede over hun bestaansminimum, over hun huisvesting, over de buitenlanders

DE TIEN **AIMERE** PUNTEN
VAN DE
CENTRUMPARTIJ

1. Meer democratie door invoering gemeentes-
referendum.
2. Uitbreiding van het politiekorps en bevoegd-
heden.
3. Intensievere bestrijding criminaliteit en
drugshandel.
4. Verlaging van Uw Casema-tarief.
5. Bezuiniging inzake de bouw van het gemeen-
tehuis.
6. Verbod op onverdoofdritueel slachten en
andere wreedheden in de vlees-industrie.
7. Afstoting van overheidstaken aan het bedrijfs-
leven.
8. Meer volkstuinen en groenvoorzieningen.
9. Invoering vak "milieu-opvoeding" in alle
scholen.
10. Overbevolking schaadt het milieu, dus eisen
wij een verstandige bevolkingspolitiek.

CENTRUMPARTIJ

LIJST 7
Wim Vreeswijk

met hun andere leef- en cultuurgewoonten en angst voor het verlies aan werkgelegenheid of het uitzicht daarop. Derhalve zou hun stemgedrag vooral als een protest en minder als een ideële keuze kunnen worden opgevat.

Voor wat Almere betreft, waar 64% der bewoners uit Amsterdam afkomstig is, terwijl 6% uit buitenlanders bestaat, lijken de bekende effecten van de oude stadswijken nog een sterke rol gespeeld te hebben. Toch wijst ook het verkiezingsresultaat (6,61%) van de plaatselijke lijst "Stap '84" - een door teleurgestelde PvdA-ers opgerichte partij die in zijn verkiezingscampagne sterke nadruk heeft gelegd op de noodzaak van versterking van het politie-apparaat - op gevoelens van onbehagen, onveiligheid en onvrede over allerlei misstanden. Ook de CP pleit in zijn 10 strijdpunten voor intensieve bestrijding van drughandel, misdaad en fraude.

Een vergelijking

In diverse reacties op de frappante toename van de kiezersgunst van de CP - i.c. in Almere - is getracht deze te herleiden tot factoren, die ten dele ook de verklaring zouden vormen voor de winst van de Boerenpartij (BP) in de jaren zestig of zelfs van de NSB in de jaren vóór 1940.

In het navolgende gedeelte wordt gepoogd na te gaan in hoeverre voor dergelijke vergelijkingen inderdaad grond aanwezig is. Uitgangspunt hiervoor was het zogenaamde "10 punten program" van de CP.

a. Uitgangspunten

De NSB wilde op de eerste plaats een "vernieuwing van de geest op staatkundig (politiek) en economisch terrein" *) omdat er - zo werd in het beginselprogram geponeerd - "een zodanig toenemende geest van futloosheid, onmacht, onwil, onverschilligheid, ongeloof, verdeeldheid, schotjesgeest en krakeelzucht" heerste, dat het leek alsof Nederland voorbereidingen trof voor zijn begrafenis. Met andere woorden: de NSB verlangde door middel van mentaliteitsverandering van de burger aanvaarding van het volgende uitgangspunt: "Voor het zedelijk en lichamelijk welzijn van een volk is nodig een

*) Tussen aanhalingstekens geplaatste gedeelten zijn ontleend aan de programma's van de betrokken partijen.

krachtig staatsbestuur, zelfrespect van de natie, tucht, orde, solidariteit van alle bevolkingsklassen en het voorgaan van het algemeen (nationaal) belang boven het groepsbelang en van het groepsbelang boven het persoonlijk belang". Dit beginsel wordt in het program der NSB vervolgens nader uitgewerkt.

De Boerenpartij - op haar beurt - is eveneens een beginselpartij: zij gaat uit van de "soevereiniteit Gods over al het geschapene. Aan deze soevereiniteit ontleent de overheid haar gezag".

De Centrum Partij daarentegen steekt met haar doelstelling te willen "functioneren als een politieke partij binnen het Nederlands democratisch staatsbestel", derhalve wat sober af tegen ideologisch gefundeerde partijen als de NSB en de BP. De CP kan daarom met meer recht een programpartij worden genoemd.

b. Staatsinrichting

Het leidend beginsel van de NSB heeft voor de burger op staatsrechtelijk gebied een totale afhankelijkheid tot gevolg, want "onafhankelijk staatsgezag" kan slechts functioneren als de individuele vrijheid van de burger wordt beperkt. Deze beperking komt tot uiting in de "herziening van het kiesrecht" (zodat een "onzedelijke en onnutte kiesstrijd" achterwege blijft) en in de organisatie van de natie in corporaties. Men kan dus stellen dat de NSB de gemeenschapsgedachte zo sterk op de voorgrond plaatst, dat van een ondemocratische positiekeuze kan worden gesproken.

Voor wat betreft de herziening van het kiesrecht heeft overigens noch de NSB noch de BP voorstellen gedaan.

Hoog in het vaandel van de BP staat de geestelijke, politieke en economische vrijheid. De BP vindt dat de overheid is geroepen "de rechten en vrijheden der burgers te beschermen en te bevorderen"; samen met het volk heeft de overheid tot taak de bevolking tot ontwikkeling te brengen en haar mogelijkheden te ontplooiën zonder daarbij partij te kiezen voor enige religieuze of ethische richting. Zij eist voorts de toepassing van het beginsel der trias politica, verwijdering van elke vorm van dictatuur, het terugdringen van pressiegroepen, herziening van het kiesstelsel, teneinde

"de macht zonder verantwoordelijkheid" van partijbesturen, belangengroepen en beroepspolitici te breken.

De Boerenpartij staat het herstel en de ontwikkeling van de persoonlijke waarde van de mens voor onder krachtige afwijzing van de corporatieve staat en bestrijding van de staatsalmacht.

De Nederlandse Staat, die zich in de vaderlandse historie volgens christelijke en humanistische waarden heeft ontwikkeld, dient dit cultuurgoed te behouden en dynamisch uit te bouwen, zo vindt de CP. De partij spreekt zich verder uit voor invoering van het referendum op landelijk, regionaal en plaatselijk niveau, handhaving van de evenredige parlementaire vertegenwoordiging en afschaffing van de kiesdrempel. Het democratisch gehalte van de Nederlandse samenleving moet haars inziens worden verbeterd door de instelling van wijk-, dorps- en streekraden en door de verkiezing van burgemeesters, Commissarissen der Koningin en andere regionale en plaatselijke ambtsbekleders.

De Centrum Partij geeft van deze drie partijen de burger de meeste middelen tot democratische besluitvorming in handen.

Huis van Oranje

Het Huis van Oranje wordt in het programma van de NSB niet genoemd. In een later uitgegeven toelichting wordt vermeld, dat het Koningshuis, de Rijksvlag en het Rijkswapen niet worden genoemd in het program, omdat deze "onaantastbare symbolen van de eenheid der natie" boven discussie zijn verheven.

De Boerenpartij stelt zich op het standpunt, dat "het Koninkrijk der Nederlanden dient te worden geregeerd door het Huis van Oranje, drager der soevereiniteit".

Het program van de Centrum Partij spreekt zich niet uit over de staatsvorm. Uit de redactie van de recente Kamervragen van de CP met betrekking tot ZHK Prins Claus kan een zekere sympathie voor het Koningshuis worden afgeleid.

Of de CP daadwerkelijk sympathie koestert voor de Oranjes of de vragen om publicitaire redenen heeft gesteld, is onbekend.

c. Economie

In het program van de NSB, alsook in dat van de BP zijn uitvoerige economische beschouwingen opgenomen. De NSB staat tot in de kleinste geledingen de corporatieve staat voor. Particuliere bedrijven worden erkend, doch die bedrijven, welke onvoldoende of in strijd met het algemeen belang worden geëxploiteerd, worden onder staatstoezicht geplaatst.

De Boerenpartij staat onvoorwaardelijk afwijzend tegenover staats-dirigisme, corporatieve publiekrechtelijke organisaties (in dit verband wordt zelfs gesproken van "het afschaffen van fascistische 'namaak-schappen'"), dwanglichamen en ambtelijke experimenten.

Het CP-programma is op het punt van de economie mager. Het spreekt van overheidsbezuïngingen, rechtvaardige inkomensverdeling en medezegenschap, zonder deze zaken nader uit te werken.

Een overeenkomst met het BP-program is de eis tot herziening van het belastingstelsel om zodoende de Overheid haar beperkte taak op verantwoorde wijze te laten volvoeren. Voor de CP is motief voor de herziening vooral de aanzet tot een evenredige lastenverdeling.

De conclusie op dit punt van vergelijking luidt dan ook, dat de standpunten van de NSB en BP (resp. CP) diametraal tegenover elkaar staan.

Het CP-standpunt contrasteert in het algemeen zeer sterk met de allesoverheersende staatsalmacht der NSB, doch gaat niet zo ver als het zeer liberale uitgangspunt van de BP; de CP ziet in de Sociaal Economische Raad een goed - op democratische grondslag - functionerend en beleidsbepalend orgaan: een overlegmodel.

d. Maatschappelijke zekerheid

De programmapunten in dit vlak kunnen niet losgekoppeld worden van de denkbeelden over de economie. Indien de overheid een sterke greep op de economie heeft, dan is dat eveneens het geval op dit punt. In de corporatieve staat is de staatsmacht over de economie en op het terrein van de maatschappelijke zekerheid groot. De NSB ziet deze zekerheid tot uitdrukking komen in wat wij kennen als AAW, AOW, AWW en een ziektekostenverzekering. Voorts wenste zij een winstdeling voor de arbeiders en de instelling van ondernemersraden.

De BP wil de overheidsbemoeienis op economisch terrein daarentegen sterk terugdringen; in samenhang daarmee leidt verlaging of afschaffing van de belastingen haars inziens tot een "opleving van de volkskracht", die de burger in staat stelt zelf voorzieningen voor de oude en/of zieke dag te treffen.

De CP op haar beurt wil het scala van sociale verzekeringen juist uitbreiden, onder andere in de sector para-medische zorg. Misbruik van sociale voorzieningen moet volgens deze partij krachtig worden bestreden en de vakbonden dienen een controlerende taak te krijgen ten aanzien van uitkeringen.

De standpunten van de NSB en de BP staan hier opnieuw het scherpst tegenover elkaar, terwijl de CP uitbreiding van de sociale voorzieningen, maar ook democratische controle bepleit.

e. Buitenlands beleid

De NSB bepleit belangenbehartiging en samenwerking ten opzichte van buitenlandse mogendheden, waarbij agressieve bedoelingen vreemd zijn.

De BP erkent de noodzaak van "samenwerking met niet-imperialistische landen", doch "het eigen karakter of onvervreembare nationale waarden" mogen daarbij niet worden prijsgegeven. De CP spreekt in dezen van "niet-inmenging in de interne aangelegenheden van andere landen". Zij verwerpt dan ook handelsboycotten of andere overheidsmaatregelen.

f. Defensie

De NSB betoont zich in de vooroorlogse jaren weliswaar voorstander van een sterk defensie-apparaat, doch wil dat de militaire dienstplicht wordt afgeschaft en vervangen door een verplicht arbeidsjaar ter "bevordering van de militaire en economische weerbaarheid van de Staat".

De Boerenpartij staat een "krachtig en doelmatig" defensie-apparaat voor in verbondenheid met de NAVO. Ook aan de geestelijke weerbaarheid dient de nodige aandacht te worden geschonken, aldus de BP.

De Centrum Partij is voorstandster van het optreden van een Nederlandse vrijwilligersleger in NAVO-verband. Voor de territoriale verdediging moeten de Bescherming Bevolking (BB) en de burgerweerbaarheid worden ontwikkeld tot "doeltreffende middelen tegen bezetting van Nederland".

g. Binnenlandse aangelegenheden

Het NSB-programma zwijgt ten aanzien van het punt van de handhaving van recht en openbare orde.

De programma's van zowel de BP als de CP bepleiten evenwel nadrukkelijk de handhaving van de rechtsorde door middel van een "streng en rechtvaardig" vervolgingsbeleid.

h. Culturele vorming

Opnieuw moet hier - wat de NSB betreft - worden teruggesproken op het leidend beginsel. Onderworpenheid aan de Staat begint haar inziens bij de "opvoeding van de jeugd tot zedelijkheid, orde en tucht" en met de "vorming van leidende, karaktervolle persoonlijkheden".

De BP kent op dit terrein aan de overheid een zeer beperkte taak toe. Onderwijs en cultuur worden overgelaten aan particulier initiatief en de overheid subsidieert alleen daar, waar "levenskrachtige particuliere activiteiten financiële aanvulling nodig hebben".

De CP spreekt zich o.a. uit voor het overzichtelijk maken van het onderwijsstelsel door de invoering van één type basisschool, één midden-school en één type hogeschool. Deze dienen een evenwichtig rooster samen te stellen, zodat aan karaktervorming, kennisoverdracht, creatief denken en lichamelijke opvoeding evenredige aandacht wordt besteed. Voorts moedigt de CP de oprichting aan van rechts- en wetenschapswinkels.

i. Huisvesting

Het NSB-programma vermeldt op dit terrein geen stellingname.

De volkshuisvesting is volgens de BP een zaak van particulier initiatief. De overheidsbemoeienis draagt een aanvullend karakter.

Het CP-programma vermeldt de "volledige opheffing van de woningnood binnen tien jaar" als doelstelling. In overleg met wijk-, dorps- en streekraden dient een huisvestingsbeleid te worden bepaald, waarbij huizenspeculatie aan banden wordt gelegd en voorrang wordt gegeven aan onder andere één- en tweepersoonshuishoudens.

Tenslotte zij vermeld, dat hier op de CP-programpunten "ontwikkelingshulp" en "milieu" bij gebrek aan vergelijkingsmateriaal in de NSB- en BP-programma's niet wordt ingegaan.

Schematisch resumé inzake onderwerpsmatige vergelijking tussen Centrum Partij, Boerenpartij en Nationaal Socialistische Beweging

<u>CP</u>	<u>BP</u>	<u>NSB</u>
1. Staatsinrichting	n.v.t.	-
2. Referendum	+	n.v.t.
3. Wijk-, dorps-, streekraden	-	n.v.t.
4. Huis van Oranje	+	+
5. Economie	-	-
6. Herziening belastingstelsel	+	n.v.t.
7. Maatschappelijke zekerheid	-	n.v.t.
8. Sociale voorzieningen	-	+
9. Democratische controle op sociale voorzieningen	-	-
10. Buitenlands beleid	n.v.t.	n.v.t.
11. Defensie	+	+
12. NAVO	+	n.v.t.
13. Afschaffing dienstplicht	n.v.t.	+
14. Geestelijke weerbaarheid	+	n.v.t.
15. Binnenlandse aangelegenheden	+	n.v.t.
16. Cultuur/onderwijs	-	-
17. Huisvesting	-	n.v.t.
18. Ontwikkelingshulp	n.v.t.	n.v.t.
19. Milieu	n.v.t.	n.v.t.
20. Nationalisme	+	+

Noot : + : CP vertoont met deze partij (enige) overeenkomst
 - : CP vertoont met deze partij geen overeenkomst
 n.v.t.: vergelijking onmogelijk.

Samenvattend kan worden gesteld, dat programvergelijking niet de stellingname wettigt als zou de Centrum Partij een herleefde Boerenpartij of een soort Nationaal Socialistische Beweging in wording zijn.

Het CP-programma vertoont slechts op een aantal op zichzelf staande punten overeenkomst met de programma's van de BP en NSB. Met name het ontbreken van een leidend beginsel bij de CP is evenwel een belangrijk verschil.

De punten waarover de vergeleken partijen een nagenoeg eensluidende mening ten beste geven, betreffen het instandhouden van een efficiënt defensie-apparaat en het nationalistisch denken.

j. Geografische spreiding der kiezers

	<u>NSB</u> Kamerverkie- zingen 1937	<u>Boerenpartij</u> Kamerverkie- zingen 1963	<u>Centrumpartij</u> Kamerverkie- zingen 1982
Gehele land	4,2 %	2,13 %	0,8 %
Groningen	<u>5,1 %</u>	2,2 %	0,2 %
Friesland	1,68%	2,8 %	0,2 %
Drente	<u>8,6 %</u>	<u>4,2 %</u>	0,2 %
Overijssel	3,37%	<u>3,2 %</u>	0,3 %
Gelderland	3,95%	<u>3,2 %</u>	0,3 %
Utrecht	4,4 %	1,6 %	<u>0,9 %</u>
Noord-Holland	<u>5,4 %</u>	2 %	<u>1,4 %</u>
Zuid-Holland	4,3 %	1,2 %	<u>1,7 %</u>
Zeeland	2,7 %	2,1 %	0,5 %
Noord-Brabant	1,6 %	2,1 %	0,4 %
Limburg	<u>5,3 %</u>	2,3 %	0,2 %

De NSB heeft éénmaal aan de Tweede-Kamerverkiezingen deelgenomen, namelijk in 1937. De beweging was toen reeds op haar retour, zowel wat betreft ledental als aanhang.

De BP en de CP namen voor de eerste keer in 1963 resp. 1982 deel aan de Kamerverkiezingen in het gehele land.

De verkiezingsuitslagen betekenden toentertijd voor deze partijen een grote vooruitgang ten opzichte van vorige resultaten.

Voor de verschillende provincies is geen paralleliteit aan te wijzen in de stemmenpercentages der partijen.

Hoewel de NSB aanvankelijk haar aanhang voornamelijk putte uit de beter gesitueerden en middenstanders bleek men er in 1935 toch landelijk in te zijn geslaagd ten plattelande arbeiders tot toetreden te bewegen (Zuid-Limburg en Twente). In 1936 nam de aanhang in de grote steden af en op het platteland toe. Er bestond toen in de NSB een "Dienst van Agrarische Politiek", maar het is de NSB toen niet gelukt invloed uit te oefenen op de bestaande (boeren)bonden.

De NSB stemde weliswaar niet volledig in met de doelstellingen van de neutrale, niet-politieke boerenorganisatie "Landbouw en Maatschappij" (aanhang voornamelijk in Groningen, Drente en Overijssel), doch wilde haar gebruiken voor propaganda onder de boeren.

Dat de NSB bij de verkiezingen in 1937 haar stemmen in de Noordelijke provincies voornamelijk van de boeren zou hebben gekregen valt niet uit de cijfers op te maken. Wat de Boerenpartij betreft is bij de verkiezingen van 1963 opgevallen dat, hoewel de grootste aanhang uiteraard uit de landbouwprovincies kwam, zij toch ook in de andere provincies en ook in de steden nog al wat stemmen verwierf. Al zou men degenen die hun stem gaven aan de Boerenpartij in het algemeen kunnen kenschetsen als rechts-georiënteerde ontevredenen, het lijkt toch niet waarschijnlijk dat deze identiek zijn aan de vroegere NSB-gezinden. Wie op de Boerenpartij stemde voelde juist niet voor (socialistische) Staatsalmacht.

Centrumpartijkiezers waren ten tijde van de Tweede-Kamerverkiezingen van 1982 voor 70% afkomstig uit de provincies Noord- en Zuid-Holland, met name uit de grote steden, waar zich vooral in bepaalde oude wijken vreemdelingen-getto's zijn gaan vormen.

Van de Randstad vond inmiddels uitbreiding van aanhang plaats naar het platteland; de ontwikkeling van de BP leert daarentegen dat de aanhang aanvankelijk voornamelijk afkomstig was van het platteland en zich eerst daarna naar de steden uitbreidde.

De CP-kiezer heeft met de BP-stemmer wel gemeen, dat beiden uit ontevredenheid en onbehagen over de landelijke politiek tot hun partijkeuze zijn gekomen.

Daar gedetailleerd onderzoekmateriaal inzake de verkiezingen van 1937 en 1963 ontbreekt, lijkt een verdere vergelijking niet opportuun.

Concluderend moet worden gesteld, dat een vergelijking in verscheidene opzichten van de Centrum Partij met de Boerenpartij en meer specifiek met de Nationaal Socialistische Beweging mank gaat.

Opmerkelijk is wel dat onvrede zich uit in de opkomst en bloei van politieke partijen, die dit ongenoegen weten te verwoorden en te kanaliseren.

Resumerende kan worden gesteld, dat zich in de CP weliswaar een t.a.v. vreemdelingen onverdraagzame en in die zin niet-democratische partij presenteert, doch dat program noch kiezersaanhang wettigen te spreken van een groepering, die - als zodanig - een gevaar vormt voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde in de Staat dan wel voor haar veiligheid of andere gewichtige belangen, zulks conform de bewoordingen in de taakstelling van de BVD (KB 5-8-1972).

Dat neemt niet weg dat de ontwikkeling in de doelstelling en in het leiderschap van de partij - vanwege de toch te maken bedenkingen - met enige waakzaamheid dient te worden gevolgd om te verhoeden dat de Nederlandse overheid te eniger tijd toch voor ongewenste verrassingen zou worden gesteld.

= = =

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

POLITIEKE GROEPERINGS BINNEN DE TURKSE GEMEENSCHAP IN NEDERLAND

In Nederland wonen momenteel ruim honderdvijftigduizend Turken. Van hen manifesteert zich slechts een fractie op politiek gebied. De politiek-actieven zijn ruwweg te onderscheiden in "gematigden", die hier verder onbesproken blijven en Turken met extreem-politieke opvattingen.

- I. *De politiek extreem-rechtse Turken hebben zich in Nederland verenigd in de UTID, de Idealistische Turkse Arbeidersvereniging.*
- II. *De communistisch georiënteerde Turken in Nederland vinden wij in:*
 - a. *de op Moskou georiënteerde HTIB en*
 - b. *de Halkin Kurtulusu, die de pro-Albanese lijn volgt.*
 - c. *Devrimci Sol)*
 - d. *Devrimci Yol) trotskistisch beïnvloed*

Ulkücü Türk İşçileri Dernegi (UTID)

Op 15 mei 1978 werd in Nederland opgericht de UTID: "Idealistische Turkse Arbeidersvereniging".

De UTID moet gezien worden als een organisatie waarin in elk geval de aanhangers van de MHP *) zijn opgenomen. Dit "onderduiken" van de MHP-aanhangers was nodig, omdat het aan Turkse partijen verboden is zich als zodanig in het buitenland te organiseren. In Nederland is er dus formeel geen zelfstandige organisatie MHP.

Sinds begin 1983 hebben de Turkse Idealisten in Nederland, in navolging van de overkoepelende federatie in Duitsland, een "federatie van Turkse Verenigingen" opgericht. Dit vooral om het imago van "Grijze Wolven" kwijt te raken. Deze federatie is tot op heden nog niet erg uit de verf gekomen. Als doelstelling heeft de UTID: het bevorderen van de Turkse

*) De In Turkije inmiddels verboden MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) was een Islamitische, extreem-nationalistische en -conservatieve partij, die zich zeer anti-communistisch opstelt. De nog immer gevangen zittende Alparslan Tl was de voorzitter van deze centraal geleide partij. Onder leiding van Tl werden voor de staatsgreep in Turkije d.d. 12-9-'80 militante jeugdgroepen opgericht onder de naam "Tl" 'Grijze Wolven'.

cultuur in Nederland. Zij tracht dit doel te bereiken door:

- het openen van moskeeën en scholen in daarvoor - naar gelang van het aantal daar wonende Turken - in aanmerking komende plaatsen;
- het uitgeven van (Turkse) kranten, boeken en bulletins;
- het houden van conferenties, sport-, theater-, folklore- en muziek-activiteiten;
- het geven van adviezen inzake besparingen en investeringen aan in Nederland wonende Turken;
- het bevorderen van solidariteit onder in Nederland wonende Turken.

Het totaal aantal leden van de UTID *) wordt geraamd op 5000. Ongeveer duizend van deze leden zouden tevens lid van de MHP zijn geweest.

De geldmiddelen van de UTID bestaan uit de contributies van de leden, uit entreegelden, legaten en schenkingen. De contributie is f. 10,- per maand.

In de tweede helft van 1979 is door de UTID - uit vrijwillige bijdragen - f. 80.000,- bijeengebracht ten behoeve van de MHP. Dit bedrag werd
aan de MHP-leider T overhandigd.

Sinds de gevangenneming van T bekostigen de "idealisten" in Europa gezamenlijk zijn verdediging in Turkije.

Voor wat betreft de nationale en internationale relaties van de UTID kan gesteld worden dat de UTID geen relaties onderhoudt met enige politieke partij of vereniging in Nederland.

Internationaal echter onderhoudt de UTID n.a.w. een rechtstreeks contact met de verboden MHP in Turkije, waarvandaan ook directieven komen. Dit gebeurt door
contacten tussen vooraanstaande UTID-leden en leidende MHP-figuren. Veel contacten lopen ook via het hoofdkwartier van de ADUTDF **) te Frankfurt.

*) Als UTID-lid kan men worden toegelaten nadat op voordracht van twee leden schriftelijk een verzoek bij het bestuur is ingediend. UTID-leden bezitten de Turkse nationaliteit en zijn achttien jaar of ouder. Los hiervan staat het MHP-lidmaatschap.

**) De ADUTDF is de overkoepelende Federatie van Democratische Turkse Idealistenverenigingen in Europa. Ongeveer 100 verenigingen zijn hierbij aangesloten.

ADUTDF = Arrupa Demokratik Ulkücü Türk Dernegi Federasyonu.

De door de UTID-afdelingen in Nederland ontplooiende activiteiten hebben

TÜRK LÖK BEDENİMİZ İSLAMİYET RUKHUMUZDUR
RUHSUZ BEDEN CESET OLUR

ALPARSLAN T

"Het Turk-zijn is ons lichaam, de
Islam is onze ziel; een lichaam
zonder Ziel is een lijk."

voor een groot deel betrekking op het instandhouden en bevorderen van de Turkse cultuur in Nederland. Op politiek gebied wordt openlijk alleen defensief opgetreden tegen de agitatie en provocatie gericht tegen UTID en MHP. Daarbij wordt uitgedragen dat de UTID duidelijk anti-communistische opvattingen huldigt.

Op 5-1-1980 werd door de UTID gedemonstreerd voor de Sovjet-ambassade in Den Haag tegen de inval in Afghanistan en tegen de HTIB, de pro-Moskou gerichte Turkse vereniging in Nederland. Sinds de staatsgreep in Turkije d.d. 12-9-1980 is het rond de UTID echter stil geworden. Naar eigen zeggen wil men niets ondernemen om de positie van de nog immer gedetineerde leider T in gevaar te brengen.

De UTID heeft volstaan met het zenden van protestbrieven aan het adres van de Turkse militaire leider Generaal E' .

De afgelopen jaren zijn er bij voortduring anti-Grijze Wolven-campagnes gevoerd. De via de Nederlandse pers, radio en TV geventileerde berichten over activiteiten van Grijze Wolven binnen de Turkse gemeenschap hebben er ongetwijfeld toe bijgedragen, dat in brede kring in Nederland de mening heeft postgevat dat de zogenaamde Grijze Wolven in belangrijke mate verantwoordelijk zijn voor de politieke problemen binnen deze gemeenschap.

Deze Grijze Wolven-angst is zeer concreet aanwezig geweest:

- in Amsterdam, waar op 18-10-1979 een pand ontruimd moest worden waarin de UTID zijn intrek genomen had;
- in Tiel, waar de burgemeester een folkloristische culturele avond van de UTID afgelastte in verband met te verwachten verstoring van openbare orde en veiligheid;
- in Dordrecht, waar het door de UTID georganiseerde MHP-eeuwfeest op 16-12-1979 geen doorgang kon vinden, omdat het huurcontract van de hal, waarin een concert gegeven zou worden, werd geannuleerd.

In al deze gevallen waren steeds enkele dreigtelefoontjes of aangekondigde anti-UTID-demonstraties voldoende om de UTID-activiteiten geen doorgang te laten vinden. Een kort geding, dat de UTID had aangespannen tegen de haldirecteur in Dordrecht, werd door de Turken verloren.

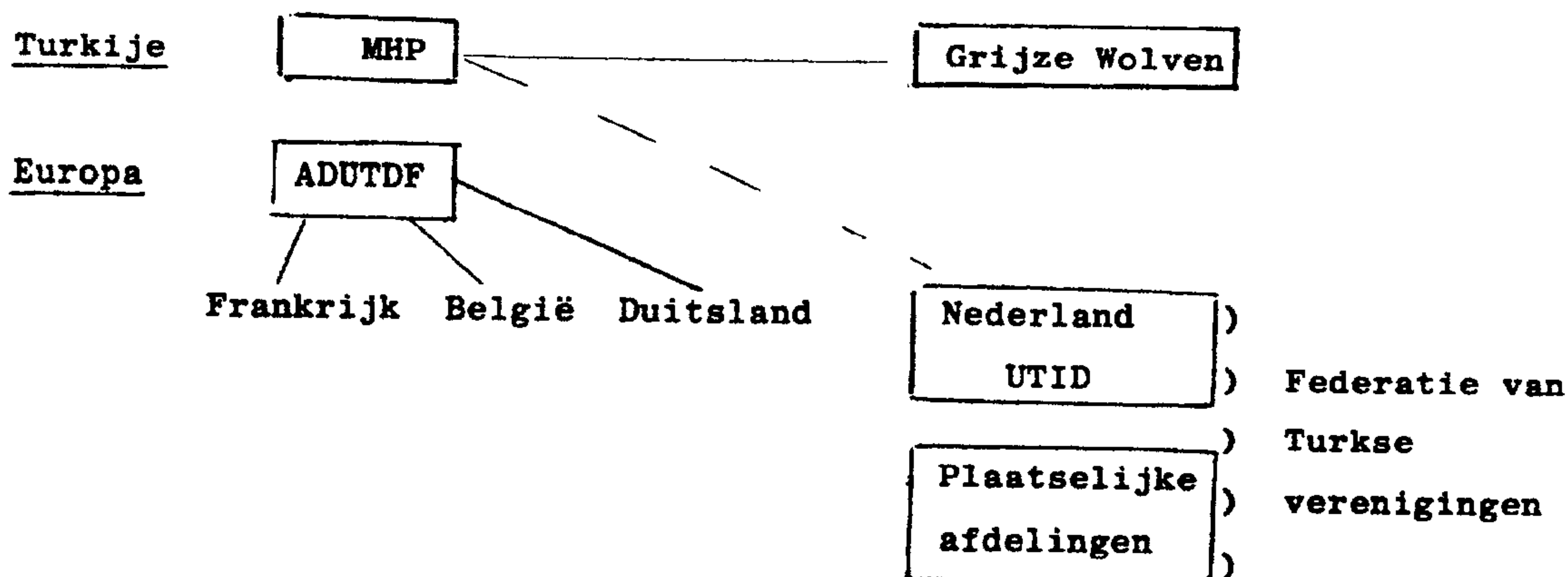
De beduchtheid voor de Grijze Wolven heeft in 1979 zelfs tot een justitieel onderzoek geleid. Veel opzienbarends leverde dit echter niet op.

De Minister van Justitie antwoorde in november 1979 dan ook op vragen vanuit de volksvertegenwoordiging:

"Tot op heden zijn de justitie en politie geen feiten of omstandigheden ter kennis gekomen, die zouden moeten leiden tot de conclusie dat in Turkse kringen in Nederland sprake is van terreur. Ik beschik niet over aanwijzingen dat een organisatie onder de naam Grijze Wolven in Nederland bestaat..... Niettemin worden eventuele ontwikkelingen nauwlettend gevolgd....."

Desalniettemin heeft de UTID lering getrokken uit deze ervaringen. Sinds 1980 houdt een kleine groep organiserende bestuursleden adres en tijdstip van samenkomsten (congressen zowel als culturele avonden) tot het allerlaatste moment geheim. Binnen de afdeling maakt men in eerste instantie uitsluitend bekend dat er "iets" georganiseerd zal gaan worden. De gewone leden krijgen op de dag zelf, soms pas enige uren van te voren, bij de afdelingen te horen waar men wordt verwacht. Sinds deze nieuwe strategie kan de UTID weer enigszins ongestoord bijeenkomen en vergaderen.

Schematisch overzicht van de nationale en internationale verbanden met betrekking tot de UTID:

Hollanda Turkiye'li Isçiler Birliği (HTİB)

In 1974 werd de "Turkse Arbeidersvereniging Nederland" opgericht. De vereniging is georiënteerd op de Turkse Communistische Partij (TKP), een in Turkije reeds voor de staatsgreep verboden partij. De HTİB be-

steedt actief aandacht aan sociale problemen van Turkse werknemers in Nederland. Met enkele landelijke demonstraties vestigde zij de aandacht op de "illegalen"-problematiek.

Kort na de militaire staatsgreep in Turkije (12-9-1980) werd de HTİB geconfronteerd met een geweldige leegloop, aangezien Generaal EVREN na zijn ingreep aan zijn landgenoten in den vreemde liet weten, dat men zich vooral niet met de politiek moest bemoeien; dit op straffe van het verlies van het Turkse staatsburgerschap. Verscheidene Turkse onderdanen zijn in de loop der tijd inderdaad het slachtoffer geworden van deze maatregel.

De HTİB-voorzitter Nihat K. verwachtte aanvankelijk met dit gegeven zijn HTİB-aanhang te kunnen motiveren actie te gaan voeren tegen de militairen in Turkije. Het resultaat was echter, dat het gemiddelde HTİB-lid zich de uitspraken van Generaal EVREN wel degelijk aantrok, getuige de halvering van het HTİB-ledenbestand.

Als doelstellingen heeft de HTİB:

1. De strijd van het Turkse volk
- onder aanvoering van de arbeiders -
ondersteunen om een volledig onafhankelijk, geïndustrialiseerd Turkije met democratische rechten en vrijheden tot stand te brengen.
2. Trachten te bereiken dat de Turkse arbeiders dezelfde rechten hebben als de

HTİB

Nederlandse. Om deze doeleinden te bereiken zal de HTIB strijden om de volgende eisen te verwezenlijken:

- a. een volledig onafhankelijk en democratisch Turkije;
- b. gelijkheid in het politieke en maatschappelijke leven;
- c. oplossing van huisvestings- en gezinsproblemen;
- d. oplossing van onderwijsproblemen van schoolgaande kinderen;
- e. oplossing van taalproblemen;
- f. oppositie voeren tegen de "Stichting Buitenlandse Werknemers";
- g. strijd tegen de manipulaties van de bourgeoisie om de arbeidersklasse onderling te verdelen.

De HTIB presenteert zich als een soort "Turkse Vakbond", terwijl het in feite een politieke organisatie is. Zo etaleert de HTIB zich als een actieve belangenvereniging, waarbij het welzijn van de Turkse arbeider in Nederland de voornaamste drijfveer lijkt te zijn.

Dat er binnen de HTIB-gelederen serieus politiek bedreven wordt is een zaak waarmee niet aan de weg getimmerd wordt. De HTIB is politiek niettemin op Moskou gericht.

Aangenomen wordt, dat in elk geval Nihat K/ en , beiden woonachtig in Amsterdam, lid zijn van de in Turkije verboden TKP.

De HTIB heeft twee mantelorganisaties:

HTKB ^{*)} = Turks Vrouwencomité in Nederland

HTOB ^{**)} = Turkse onderwijzersvereniging in Nederland.

^{*)} HTKB = Hollanda Turkiye Kadınlar Birliği

^{**)} HTOB = Hollanda da Turkiye Öğretmeuler Birliği.

De HTOB is een vereniging van Turkse leerkrachten, die zoveel mogelijk los van de HTIB opereert. De HTOB staat eveneens onder invloed van de TKP-ideologie.

Noot: De HTOB komt regelmatig in de publiciteit door verontwaardigd te reageren op Nederlandse plannen om leerkrachten uit Turkije te laten overkomen voor het cultureel-tweezijdig onderwijs in Nederland. De HTOB gaat er vanuit dat officieel in Turkije geworven leerkrachten uiterst rechts (fascistisch) georiënteerd zullen zijn.

Ten aanzien van het financiële reilen en zeilen binnen de HTIB bestaat geen duidelijkheid. De geldmiddelen bestaan voor een deel uit contributies. Maar ook door het Ministerie van WVC verleende subsidies aan de Stichting Welzijn Buitenlandse Werknemers worden door en voor HTIB-activiteiten aangewend. Daarnaast zijn er gemeentelijke subsidies. Dat deze fondsen ten dele ook voor een ander doel (propaganda, scholing, demonstraties) gebruikt worden dan waarvoor ze bestemd zijn, is vrijwel zeker.

Wat de contacten van de HTIB betreft: gesteld kan worden dat de organisatie goede relaties onderhoudt met de CPN, met verschillende andere progressieve politieke partijen, met de FNV en met diverse organisaties en steuncomité's die zeggen zich in te zetten voor het welzijn van de buitenlandse arbeiders en/of tegen extremistische stromingen binnen de gastarbeiderswereld (z.g. Grijsz Wolve, Amicales).

De door de HTIB-afdelingen in Nederland ontplooiende activiteiten hebben voor een groot deel betrekking op het welzijn van de Turken in Nederland.

Deze activiteiten worden voornamelijk via de verschillende welzijnsstichtingen ontplooid.

Sinds de staatsgreep in Turkije heeft de HTIB er een nieuw item bij gekregen. Verscheidene leiders van de Turkse vakbond Disk, waarin eveneens TKP-invloeden bestaan, zijn het moederland ontvlucht. De HTIB stelt zich in Nederland garant voor de opvang van deze Disk-leiders.

Daarnaast is de HTIB er op uit met alle middelen de haars inziens fascistische MHP-UTID te bestrijden.

Binnen de HTIB wordt gebruik gemaakt van goede contacten bij radio, TV en schrijvende pers. In de Turkstalige uitzendingen van de NOS zijn duidelijk HTIB-tendensen aanwijsbaar.

Ook via de Nederlandstalige pers, radio en TV slaagt de HTIB er in haar ideeën over de situatie binnen de Turkse gemeenschap te ventileren, met name t.a.v. de plaats die de zogenaamde Grijze Wolven binnen die gemeenschap innemen.

De Halkin Kurtulusu

De Halkin Kurtulusu, voorheen Amsterdam Isçi Dernegi (AID) geheten, is in 1976 opgericht en telt ongeveer vijftig leden. Momenteel is deze Halkin Kurtulusu geconcentreerd in Zaanstad en Apeldoorn.

De Halkin Kurtulusu is een marxistisch-leninistische groepering, die zich in politiek opzicht op Albanië oriënteert en verwant is aan het voormalige Turks Volksbevrijdingsleger (THKO)^{*)} in Turkije.

HALKIN KURTULUŞU

De Halkin Kurtulusu wijst de politieke koers van zowel Moskou als Peking scherp af. Deze vereniging zet zich tevens af tegen "kapitalisme en fascisme". In Halkin-Kurtulusu-kringen heerst de mening dat vooral de HTIB fel bestreden moet worden.

De Halkin Kurtulusu heeft op verscheidene plaatsen in Nederland een zogenaamd "Komitee Vrijheid voor Turkije" opgericht. In deze comités hebben zowel Turken als Nederlanders zitting.

De Halkin Kurtulusu onderhield contacten met de toenmalige KEN-m1 en de Amsterdamse Kraakbeweging. Momenteel bestaan nog steeds contacten met de Loson en het Chili Comité Amsterdam.

^{*)} De THKO wil de omwenteling in Turkije realiseren door middel van de tactiek van de plattelandsguerrilla en het laten plaatsvinden van individuele terreurdaden. Als de tijd daarvoor rijp is wil men de plattelandsguerrilla doen overgaan in stadsguerrilla volgens het recept van CASTRO en CHE GUEVARA. THKO = Turkiye Halkin Kurtulus Ordusa.

Dev-Sol en Dev-Yol

Ten tijde van de voorlaatste militaire staatsgreep in Turkije in 1971 ontstond uit de radicale studentenbeweging in het Turkije van toen, de extremistische Dev-Genç.^{κ)} In 1975 splitste deze Dev-Genç zich in de Dev-Sol en Dev-Yol.^{κκ)} Het zijn vooral deze twee organisaties die verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de terroristische acties van extreem links in de periode voorafgaande aan het militaire ingrijpen. Veel Turkse extremisten ontvluchtten hun land na de staatsgreep.

Het binnenlandse terrorisme in Turkije is sinds dit gebeuren tot praktisch nul gedaald.

Evenals in andere Westeuropese landen ontwikkelden zich na de Turkse staatsgreep van 12-9-1980 in Nederland meerdere Dev-Sol- en Dev-Yol-kernen. Deze extreem-linkse organisaties van veelal jonge Turken, staan onder invloed van al dan niet uit hun land gevluchte Dev-Sol- en Dev-Yol-activisten.

Alhoewel ideologisch weinig onderbouwd, lijken trotskistische invloeden in deze organisaties aanwezig.

Om de gestelde doelen - strijd tegen de huidige militaire dictatuur in Turkije, de NAVO, het Internationaal Monetair Fonds en het kapitalistische systeem in het algemeen - te verwezenlijken, acht men in deze kring het gebruik van geweld gewettigd. Hierbij lijkt de Dev-Sol zich overigens militanter op te stellen dan de Dev-Yol.

Devrimci-Sol (Dev-Sol)

De Devrimci-Sol noemt zichzelf ook wel Halkin-Dernegi of kortweg Halk-der (Volksvereniging). De Dev-Sol in Nederland lijkt zich, al dan niet georganiseerd vooral in Amsterdam geconcentreerd te hebben.

Het precieze aantal leden is tot op heden onbekend. Er zijn echter wel schattingen.

-
- κ) - Dev-Genç = Devrimci Gençlik (revolutionaire jeugd)
- κκ) - Dev-Sol = Devrimci-Sol (" links)
- Dev-Yol = Devrimci-Yol (" weg)

Deze spreken van circa 60 actieve Dev-Sol-leden.

Sommige activiteiten van de Dev-Sol, zoals demonstraties en bijeenkomsten, worden in samenwerking met de Dev-Yol georganiseerd.

Verscheidene Dev-Sol-acties in Nederland (bezettingen en/of pogingen daartoe) liepen synchroon met Dev-Sol-acties in Duitsland.

Eind februari 1983 werd de Dev-Sol in Duitsland tot verboden organisatie verklaard. Dit naar aanleiding van de bezettingsactie van het Turkse Consulaat Generaal in Keulen op 3-11-1982. Bij deze actie vielen verscheidene gewonden. Afgewacht moet worden of de maatregel van de Duitse overheid gevolgen zal hebben voor de activiteiten van de Dev-Sol in Nederland.

Sinds het ontstaan van de Dev-Sol in Nederland zijn - chronologisch - de volgende activiteiten waarneembaar geweest.

- Begin maart 1981 organiseerden radicale Turken een bijeenkomst in Amsterdam. Uit onderzoekingen bleek dat e.e.a. door de Dev-Sol was georganiseerd.
- Eind juli van datzelfde jaar werd aan twee uit Amsterdam afkomstige Turken de inreis tot Engeland geweigerd. Als enige bagage hadden beide Turken propagandamateriaal voor de Dev-Sol bij zich.
- Op 12 september 1981, de datum van de staatsgreep, organiseerde de Dev-Sol in samenwerking met de Dev-Yol een grote demonstratie voor de Turkse ambassade te Den Haag. De opkomst bij deze gelegenheid was 2500 personen.
- Eind januari 1982 organiseerde de Dev-Sol weer een bijeenkomst in Amsterdam. Als organisator van dit gebeuren trad de inmiddels bekende op.

Aangenomen mag worden dat op vorengenoemde bijeenkomst voorbereidingen zijn getroffen voor de een week daarna gehouden Dev-Sol-actie bij het Turkse consulaat te Rotterdam. Deze actie werd uitgevoerd door 10 tot 15 jonge Turken. Ter camouflage hadden de (vermoedelijke) Dev-Sol-leden nylon kousen over het hoofd getrokken. Het lag in de bedoeling tot een bezetting van het consulaat te komen. De aanwezige politie - het consulaat staat onder politiebewaking - frustreerde dit voornemen echter. Als "potentiële" bezetter kon uit Amsterdam worden aangehouden. Voorts werd bij deze actie een nepbom gevonden.

Uit publicaties is gebleken dat de Dev-Sol op dezelfde dag soortgelijke acties heeft ondernomen in Keulen en Stuttgart. Een week later waren de consulaten in Frankfurt, Hannover en Hamburg aan de beurt. Hieruit moge blijken dat er sprake was van internationale coördinatie.

- Nadat reeds verschillende keren stemmen waren opgegaan om samenwerking te realiseren tussen Dev-Sol en Dev-Yol (de groeperingen kwamen ten slotte beide voort uit de Dev-Genç) kwam het begin april 1982 inderdaad tot een geïntegreerde samenkomst in het Congresgebouw te Den Haag. Veel van de toen ± 300 aanwezige Dev-Sol- en Dev-Yol-leden zouden in het bezit van wapens zijn geweest.

- Op 11 september 1982 hield de Dev-Sol - samen met leden van de Dev-Yol en de HTIB - opnieuw een grote demonstratie, ditmaal in Amsterdam. Nederlandse sympathisanten meegerekend wist men circa 4000 man op de been te krijgen.

Bij deze korte actie hielden 10 - naar later bleek ongewapende - Dev-Sol-activisten de directeur en één van zijn medewerkers in gijzeling. Een andere, op het moment van de actie aanwezige administratieve kracht wist te ontsnappen.

De directeur van deze Turkse vestiging bezit de diplomatieke status. Na twee uur maakte de politie een einde aan deze bezettingsactie. Tegen de bezetters werd proces-verbaal opgemaakt inzake wederrechtelijke vrijheidsberoving.

- Op 5 november 1982 bezette de Dev-Sol het Turkse Verkeers Informatie-bureau aan de Herengracht te Amsterdam.

Onder de bezetters bevonden zich ook Turken die reeds eerder waren opgevangen bij de actie in Rotterdam (d.d. 6-2-1982).

- Op 10 september 1983 werd wederom een demonstratie in Amsterdam gehouden. Ditmaal met een gezamenlijke opkomst van + 2500 man.

Het feit dat de aanhang van de Dev-Sol groeiende is, moge blijken uit de opkomst bij een Dev-Sol-bijeenkomst te Amsterdam d.d. 28-5-1983, alwaar ruim 400 Turken aanwezig waren.

Flitsende actierechercheurs

• Rechercheurs stelden het
bureau op de bezetting van
het Turkse informatiecentrum
aan de Herengracht in Am-
sterdam. Een van de andere
politieagenten bereikt de
bureaureuze met een vuur-
der. De bezetters geven zich
over.

• Rechercheurs van de Am-
sterdamse anti-terreur brigade
maakten gisterenmiddag korte
mossen met de bezetters
van het Turkse informatiecen-
trum op de Herengracht, na-
dat deze een vrije aftocht
hadden geëist.

en hield zo de bezetters onder
schot, terwijl de voordeur met
een moker werd ingeslagen.
Daarna werden de Turken
afgevoerd. Voorlopig zitten zij
wegens wederrechtelijke vrij-
heidsberoving in de cel.
Zeven van hen wonen al ge-
ruime tijd in Amsterdam; de
overige drie elders in het land.

De politie sloeg de ruiten in

Devrimci-Yol (Dev-Yol)

De Devrimci-Yol noemt zichzelf ook wel Devrimci-Isçi (revolutionaire arbeider).

De Dev-Yol heeft momenteel diverse afdelingen in Nederland:

DEVIRIMCI
YOL

1. AKDD

Arnhem Kultur Demokratik Dernegi (Arnhemse Culturele Democratische Vereniging) = Dev-Yol-Arnhem.

2. TID

Turkiye Isçiler Dernegi (Turkse Arbeiders Vereniging) = Dev-Yol-Nijmegen.

3. TGD

Turkiye Genclik Dernegi (Turkse Jongeren Vereniging) = Dev-Yol-Den Haag.

4. TGID

Turkiye Genclik Isçiler Dernegi (Turkse Jongeren en Arbeiders Vereniging) = Dev-Yol-Rotterdam.

5. TIGD

Turkiye Isçiler Genclik Dernegi (Turkse Arbeiders en Jongeren Vereniging) = Dev-Yol-Eindhoven.

6. ATID

Amsterdam Türkiye Isçiler Dernegi (Amsterdamse Turkse Arbeiders Vereniging) = Dev-Yol-Amsterdam.

7. HITGD

Haarlem Isçiler Türkiye Genclik Dernegi (Haarlemse Turkse Arbeiders Jongeren Vereniging) = Dev-Yol-Haarlem.

8. VTGD

Venlo Türkiye Genclik Dernegi (Venlose Turkse Jongeren Vereniging) = Dev-Yol-Venlo.

9. OTID

Oss Türkiye Isçiler Dernegi (Osse Turkse Arbeiders Vereniging) = Dev-Yol-Oss.

Voorts zouden er recent nieuwe Dev-Yol-afdelingen zijn opgericht in Utrecht, Deventer, Enschede en Boxmeer.

Behalve deze Dev-Yol-afdelingen bestaan er in Nederland diverse zogenaamde

"Steunkomitees Turkije". Dit is een soort samenwerkingsverband tussen Dev-Yol-activisten en sympathiserende Nederlanders.

Het belangrijkste steunkomitee is dat in Roermond. De leider van dit Steunkomitee, de Turkse onderwijzer lijkt een coördinerende
rol te spelen binnen het Dev-Yol-gebeuren in Nederland.

Het preciese aantal leden is tot op heden onbekend. Schattingen spreken van circa 1200 Dev-Yol-leden. Gelet op het sterk groeiende karakter van de Dev-Yol in Nederland, zal dit ledental een reële schatting zijn.

Het vermoeden bestaat dat de Dev-Yol een centraal contributie-systeem kent. Daarnaast zou de Dev-Yol gemeentelijke subsidies krijgen.

Een deel van de beschikbare financiën zou worden aangewend ten behoeve van de verdedigingskosten bij de grote Dev-Yol-processen in Turkije.

Voorts zou de Dev-Yol het verzet tegen de militairen in Turkije financieel steunen.

Wat de demonstraties en bijeenkomsten betreft, werkt de Dev-Yol nauw samen met de Dev-Sol. De Dev-Yol onderhoudt voorts contacten met IKB-ers en sympathiserende Nederlanders; dit laatste via de reeds genoemde "steunkomitees Turkije".

Internationaal werkt de Dev-Yol van Nederland samen met de Dev-Yol in Duitsland. Daarnaast maakt de Dev-Yol, als belangrijkste participant, deel uit van het in maart 1982 opgerichte Turks Internationaal Eenheidskomitee, BIRKOM. Gelijkgestemden uit geheel West-Europa hebben elkaar gevonden binnen deze nieuwe organisatie.

Sinds het ontstaan van de Dev-Yol in Nederland heeft men de volgende activiteiten ontplooid:

- Eind september 1980 - direct na de staatsgreep in Turkije - werd een Dev-Yol-kern waargenomen in Arnhem. Vooral de veelvuldige contacten met Duitsland waren een in het oog lopende zaak.
- Na november 1980, ten gevolge van de visumplicht, nam dit drukke grensverkeer aanzienlijk af. Bijna een jaar heeft deze Dev-Yol-kern (de AKDD) zich uiterst rustig gehouden. Dit veranderde toen (op 6 juni 1981) te Arnhem in Turkse kring een dubbele moord werd gepleegd. Het politieke karakter van deze moordaanslag werd destijds niet onderkend. Aangenomen werd dat de dader een psychopaat was.
- Vanaf dat moment (zomer 1981) bleef de Dev-Yol-Arnhem actief. In Rotterdam en Den Haag ontstonden nieuwe Turkse Jongerenorganisaties: in Rotterdam de TGID, in Den Haag de TGD geheten.

Uit onderzoeken bleek dat deze organisaties werden begeleid door Dev-Yol activisten uit Arnhem.

Naast de reeds vermelde grote demonstratie die de Dev-Yol op 12 september 1981 samen met de Dev-Sol in Den Haag hield, demonstreerde de Dev-Yol half januari 1982 apart voor het Turks Consulaat te Rotterdam.

- In maart 1982 werd, zoals reeds geschreven, het BIRKOM opgericht, een organisatie waarbinnen vooral de Dev-Yol actief is.

Eind maart 1982 voerden BIRKOM-leden verscheidene bezettingsacties uit. In Arnhem hadden de Turken hun oog op het FNV-gebouw laten vallen. In Amsterdam en Rotterdam werden kerken bezet.

- Eind mei deed het BIRKOM opnieuw van zich spreken. Ditmaal werden in meerdere Westeuropese steden hongerstakingen gehouden. Voorzover valt na te gaan namen aanhangers van de Dev-Yol uit Arnhem vooral in de Pauluskerk in Rotterdam hun intrek om deze actie te volvoeren. De actievoerders hebben op 4 juni 1982 getracht een petitie, met eisen aan het adres van de militaire leiders in Turkije, bij het Consulaat te Rotterdam aan te bieden. Deze werd echter geweigerd.

- In het verlengde van de hongerstaking werd op 18-6-1983 door BIRKOM-leden een ondersteunende korte hongerstaking gehouden op het Binnenhof in Den Haag.

- Na de grote gezamenlijke demonstratie van de Dev-Yol en de Dev-Sol op 11-9-1982 te Amsterdam, demonstreerde de Dev-Yol - via het BIRKOM - op 16-9-1982 weer afzonderlijk op het Binnenhof in Den Haag.

- Op 5-2-1983 werd een internationale Dev-Yol-bijeenkomst gehouden in Keulen. De Nederlandse Dev-Yol was hier met een afvaardiging bij aanwezig.

Op 18-6-1983 organiseerde de Dev-Yol een landelijke besloten bijeenkomst in het Congresgebouw in Den Haag. Hierbij waren circa 750 Dev-Yol leden aanwezig.

Op 10-9-1983 werd wederom een demonstratie in Amsterdam gehouden, ditmaal met een gezamenlijke opkomst van + 2500 man.

Het strijdlustige karakter van de organisatie Dev-Yol moge tenslotte nog blijken uit het advies dat de Dev-Yol-leiding haar leden geeft:

"Wanneer de Dev-Yol in Turkije niet hogerop kan komen, dan zullen wij moeten zorgen dat wij in Nederland hogerop klimmen. Na naturalisatie tot Nederlander moeten wij doordringen in bestuursfuncties en politieke groepen om op die manier onze idealen te verwezenlijken".

NAVO-NAJAARSOEFENINGEN 1983

Met het fenomeen massale directe acties en de kleine gewelddadige acties daaromheen - Dodewaard 1980 en 1981, munitietreinen 1982, transporten van radio-actief afval van Petten naar Den Helder 1982 - ontstond de behoefte bij politie en bestuur aan gecoördineerd optreden in het hele gebied. Dit was in de gevallen van Dodewaard en Petten nog betrekkelijk eenvoudig te realiseren - immers: het actie-terrein bevond zich in één provincie - doch in het geval van de munitietreinen liet zich het gebrek aan interprovinciale coördinatie smartelijk gevoelen. Bestuur en politie reageerden hierop met het instellen van organen - voor de duur van te verwachten acties - zoals Geïntegreerde Staven, Landelijke Coördinatie-Centra, Provinciale Coördinatie-Centra en Provinciale Informatie-Centra (PIC). In de periode van 1 t/m 21 september, tijdens de NAVO-oefeningen Reforger '83, Brandy Station en Aqua Marine - de aanloopoefeningen van Atlantic Lion - heeft dit laatste orgaan in belangrijke mate bijgedragen aan een betrekkelijk rustig verloop van de oefeningen.

Voorspel

Zoals uit de pers bekend is vonden dit jaar in Nederland en in de Bondsrepubliek in het kader van de geschetste oefeningen de grootste troepenverplaatsingen sinds 1945 plaats. Ter bepaling van de gedachten: "Reforger" was een Amerikaanse oefening voor het snel naar Europa (via Rotterdam) terugbrengen van troepen in geval van een dreigend gewapend conflict met het Oostblok. Hierop volgden "Brandy Station": het hergroeperen van deze troepen in een gebied rondom Eindhoven en "Aqua Marine": het verplaatsen van deze troepen over de Maas en de Rijn naar het gebied in de BRD, waar de najaarsoefening "Atlantic Lion" zou plaatsvinden.

Vanaf het begin van dit jaar werden indicaties ontvangen dat anti-militaristisch gezinde exponenten van de "Beweging" inlichtingen aan het verzamelen waren over routes, tijdschema's, deelnemers en andere bijzonderheden inzake de oefening. De conclusie lag voor de hand: verwacht kon worden dat plannen voor acties tegen de oefeningen voorbereid zouden worden. Pas in mei-juni was er sprake van concrete voorstellen en die bewogen zich dan nog uitsluitend op ludiek terrein: het uitdelen van pamfletten met de - volgens de AMB - werkelijke toedracht en achtergronden tijdens door Defensie gehouden persconferenties en het verspreiden van een "fake"-schrijven op briefpapier van de gemeente en ondertekend door de burgemeester.

Gedachtig aan de ervaring met de munitietreinen speelde het bestuur al ruim van tevoren in op de te verwachten activiteiten door een tijdelijke organisatie te scheppen waarin informatie-, beleids- en executieve lijnen formeel geregeld werden. Toegespitst op de informatielijn betekende dit een intensief contact tussen Provinciaal Informatie Centrum en de Dienst. Ook de militaire inlichtingendiensten, het PIDSO ^{*)} en het LCC richtten zich naar tevoren afgesproken regels.

De acties

Zoals gezegd speelden de acties zich voornamelijk af in Rotterdam en Noord-Brabant. Op 12 september begonnen de opposanten in Rotterdam bij het overslagbedrijf Quick Dispatch een soort observatie, die op 13 september zou culmineren in een blokkade met het menselijk lijf van een gewone burgergoederentrein: de inlichtingen van het actiewezen kloppen niet altijd. In Rotterdam werd het geheel georganiseerd door het Politiek Dienstweiger Kollektief (lees: Onkruid-Rotterdam). Deelnemers waren anti-militaristen, vredes"bewegers" en Midden-Amerika-activisten. Ook vanuit "Onkruid"-Amsterdam werd enige belangstelling getoond voor het gebeuren bij Quick Dispatch. De weigering van de actievoerders om de spoorrails te verlaten en het gooien van stenen naar een colonne militaire voertuigen leidde er tot doeltreffend optreden van de politie en tot ca 20 arrestaties, die eigenlijk meteen het einde van de actie in Rotterdam betekenden.

In Eindhoven begonnen de acties op 13 september met een blokkade van het Peter Zuidkamp in Veldhoven - het stafkwartier van de Nationaal Territoriaal Commandant. Ook daar werd het verzoek om tenminste één van de drie geblokkeerde poorten vrij te maken voor verkeer niet ingewilligd, hetgeen ook daar leidde tot ontruiming en een viertal arrestaties.

^{*)} Politie Informatiecentrum Defensie September Oefening.

Gevolg van de arrestaties was, dat 's avonds het politiebureau in Veldhoven door ca 15 personen werd "belegerd" om de vrijlating van de "martelaren" te eisen.

... en toen was er koffie"

... arm-in-arm-blokkade ...

Onder invloed van de gebeurtenissen op 13 september werd de stemming grimmiger, vooral onder de Amsterdamse en Nijmeegse deelnemers. Uit beide plaatsen waren "Onkruiters" naar Eindhoven gekomen. "Onkruit"-Amsterdam en het "Anti Militaristies Buro" (AMB-)Nijmegen hebben bovendien traditioneel nogal veel en goed contact met elkaar. Gevolg was, dat in het actiecentrum - een door de Zusters van Liefde als slaapplek afgestane oude kleuterschool (KS) - oude autobanden werden verzameld en spijkerplanken en verfbommen werden gemaakt. Ook was nog sprake van kaliumchloraat voor brandbommen, doch tijdens de acties zijn slechts rookbommen gebruikt. Om een te grote bewegingsvrijheid van de actievoerders te voorkomen werd van politiezijde een intensieve - openlijke - surveillance toegepast die geruime tijd voor het tijdstip van uitvoering uitgebreid werd naar andere bedreigde plaatsen. Hierdoor ontstond een grote mate van onrust onder de actievoerders, die enerzijds bewerkstelligde dat men minder bereid was in grote groepen op te treden, anderzijds echter tot gevolg had dat men in zeer kleine groepen sabotage-acties wilde gaan uitvoeren.

Op 15 september werd nabij de spoorwegstopplaats in Acht een trein met Amerikaanse militairen geblokkeerd; alweer een vergissing overigens:

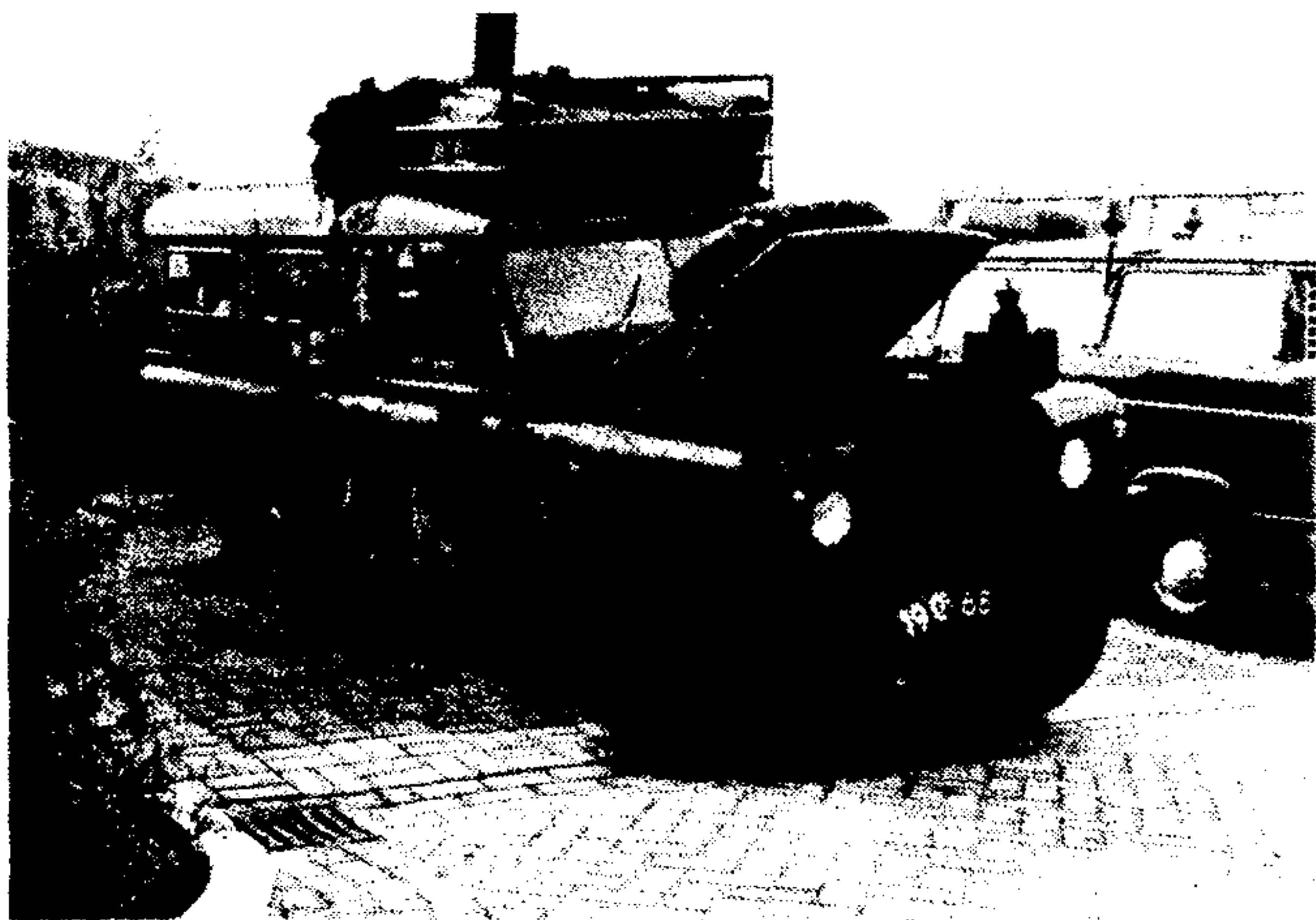
de bedoeling was namelijk om het lossen van een 520 m lange militaire goederentrein uit de Bondsrepubliek te verstoren. Deze had echter een vertraging van 16 uur opgelopen. Naderhand bleek, dat dit aan een nog niet nader gespecificeerde "bomdreiging" te danken was. Bij de geblokkeerde trein werd overigens van een der laatste wagons een remleiding losgetrokken. Ditzelfde was in de BRD al eerder met 18 wagons van een voor Weert bestemde trein gebeurd.

Na afloop van de blokkade wilde men vanaf een viaduct militaire colonnes met autobanden, verf- en rookbommen gaan hinderen, maar dit plan werd niet uitgevoerd. Voorts begonnen onbekenden in het legeringsgebied Brandy Station ongeorganiseerde wijzigingen in de militaire bewegwijzering aan te brengen, terwijl zo nu en dan ook militaire telefoonkabels werden stukgeknipt.

De volgende dagen, 16, 17 en 18 september, kenmerkten zich door grote vergaderactiviteit in Eindhoven, Amsterdam en Nijmegen. Drie "Onkruiters" uit Amsterdam voerden zaterdag 17 september een verkenning uit in Brandy Station en langs de verplaatsingsroute naar de Maas. Op zondag werden indicaties ontvangen, dat men in Amsterdam voorbereidingen trof voor verstoring van Aqua Marine - de troepenverplaatsingen naar de Maas, die op de 19e september een aanvang zouden nemen.

In de loop van de 18e september vonden ook de eerste - wat hardere - acties bij de Maas plaats. In Broekhuizen werd door kanovaarders getracht

een ponton te laten afdrijven door de ankerbevestiging los te maken. Ook werden wat zogenaamde "concertina's" in het water gegooid. Eveneens in het weekend werden bij station Eindhoven en op de Markt respectievelijk een Britse jeep in brand gestoken en een Amerikaans VW-busje "uitgekleed".

oorlog in Eindhoven; dit hadden de Britten dus niet verwacht

Op 19 september werd onverwacht een drietal blokkades gehouden en deed Onkruid-Amsterdam inderdaad een poging een oponthoud van de colonnes te veroorzaken: op de route tussen Helmond en Deurne werden rookbommen aangestoken, kraaiopoten gestrooid en verfbommen naar militaire voertuigen gesmeten. Gevolg was: schrikreacties van burger- en militair verkeer, kapotte en plotseling ondoorzichtige voorruiters en lekke banden. De politie wist - na achtervolging - drie van de 10-15 daders te arresteren.

De blokkades verliepen overigens alle betrekkelijk geweldloos. De actievoerders raakten echter behoorlijk aangeslagen door de pro-Amerikaanse reacties van het publiek, waartussen zij na het wegslepen gedeponneerd werden.

Blokkade Insulindeplein,
in de volksmond rotonde
Berekuil en men voelde
zich ook duidelijk voor de
beren geworpen.

Bij de persconferentie die generaal ROGERS op 20 september in Wanssum hield is tenslotte nog wat gedemonstreerd. Dit gebeuren was evenwel zo goed beveiligd, dat men de hardere acties van te voren al opgegeven had.

Conclusie

Zoals in feite ook verwacht was hebben de demonstraties - het voor en tijdens de oefening gemaakte verbale kabaal ^{*)} ten spijt - nergens en nimmer een massaal ordeverstoring karakter gekregen. De snelle communicatie en berichtenwisseling en het daarop gebaseerde beleid hebben daar naar alle waarschijnlijkheid in grote mate toe bijgedragen.

*) - 20.000 kranten DIENSTGEHEIM
- "Bluf!" 84 en 85 (oplage = 2300)
- en andere links en rechts verspreide pamfletten, brochures en schot-schriften.

Welke uitwerking de door de activisten opgelopen kater voor eventuele volgende ondernemingen in de anti-militaristische, anti-kernenergie of kraaksfeer zal hebben, is nog niet goed in te schatten: wellicht zal men toch nog meer dan voorheen de voorkeur geven aan kleine, geheime acties.

- - -

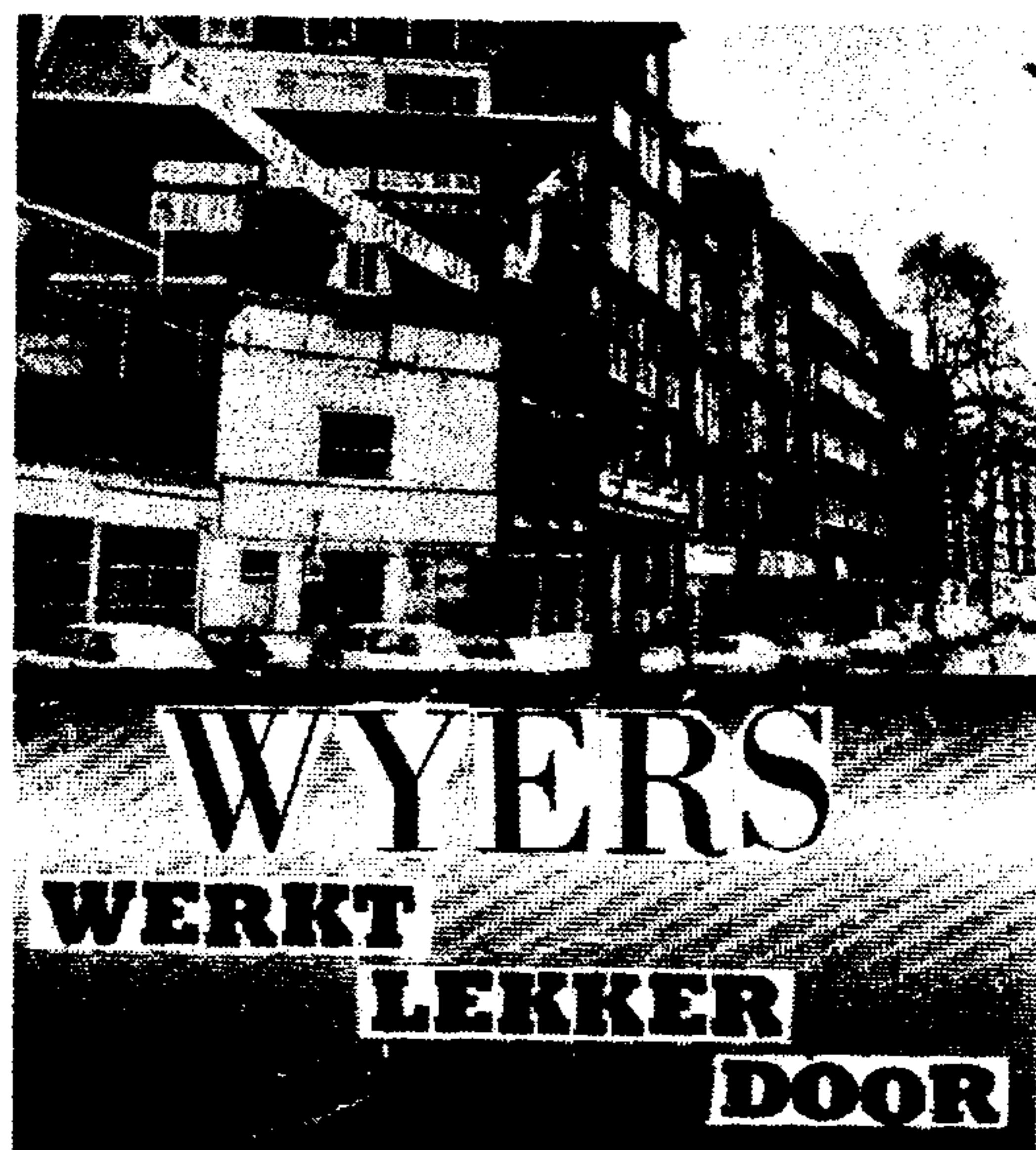
LANDELIJKE CONSEQUENTIES VAN DE (AMSTERDAMSE) WIJERS-PROBLEMATIEK

In binnen- en buitenland heeft men moeten constateren dat de arm van de (hoofdstedelijke) Kraakbeweging ver reikt. In Londen en op diverse plaatsen in Nederland werden acties ondernomen tegen alle bij de bouw van een Holiday-Inn hotel betrokken partijen. Bij dit verzet staat de activisten een breed scala aan "ludieke" actiemiddelen ter beschikking, die steeds meer escaleren naar "Klein Geweld".

Op de plaats waar het gekraakte Wijers-complex staat wil Holiday-Inn een hotel bouwen, waarvan de bouw door het ABP (Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds) gefinancierd zal worden.

Het complex is eigendom van de Holland Beton Groep, die ook de nieuwbouw zal gaan plegen.

Verdere betrokkenen zijn het Amsterdamse gemeentebestuur en zijn ambtenaren, omdat er een "deal" is gemaakt waarbij het ABP als tegenprestatie voor de financiering van 3000 goedkope huurwoningen een kapitaalsintensief object als de nieuwe Holiday Inn mag gaan bouwen. Al deze partijen hebben belang bij de ontruiming en sloop van "Wijers" en vinden derhalve de bewoners op hun weg.

In het pand werden door de KB in het jongste verleden kleinschalige, milieuvriendelijke bedrijfjes gevestigd, vooral nadat duidelijk was geworden dat men wel over erg sterke argumenten zou moeten beschikken om het tij nog ten gunste van de krakers te doen keren. Daarnaast werden er ook nog ontmoetingscentra en een flink aantal krakers in gehuisvest. Deze bewoners en hun sympathisanten wensen het pand te behouden om de Amsterdamse binnenstad te behoeden voor de bouw van een huns inziens volkomen onnodig hotel, dat slechts een "verloederend" effect zou hebben. Een instuif, voorlichtingsbij-

eenkomsten, perspublicaties en juridische procedures om ontruiming en sloop van het pand tegen te gaan sorteerden niet het gewenste effect. Ondanks het gemeentelijke aanbod van een woon/werk alternatief op een andere plaats in de stad wenst de KB haar "vlaggeschip" niet prijs te geven.

In het ook landelijk verspreide Amsterdamse actieblad "BLUF!", waarin Wijers wekelijks de pagina's vult, werd diverse malen opgeroepen tot acties.

In de nummers 76 en 79 waren de vestigingsplaatsen van het Holiday-Inn concern in binnen- en buitenland aangegeven. Hierbij werd gesuggereerd dat het slechts "een kwestie is van goede organisatie om dit soort hotels aan te pakken, door middel van een stickertje hier en daar enz..... Je zou dit ook kunnen uitbesteden aan allerlei clubs in het buitenland". (Zie ook het 2e kwartaaloverzicht 1983 blz. 38).

Ook de bouwer, de HBG, moet het ontgelden. Dit bedrijf heeft alleen al in Amsterdam circa 200 objecten onder handen. Deze bouwplaatsen zullen in kaart worden gebracht en in "BLUF!" worden gepubliceerd. "De keten moet men (voorlopig) nog even heel laten", aldus "BLUF!", maar voor kladacties tegen de HBG en aanverwante bedrijven acht het blad de tijd wel rijp.

Dat deze oproepen niet zonder gehoor bleven mag blijken uit het volgende.

Een "diepgravend" onderzoek in de tuin van MASSON.

- Het ABP werd op 4 augustus vergast op vernielingen aan een in aanbouw zijnd pand in Halfweg. Na deze "uit de hand gelopen" actie gaven de Wijers-mensen en hun sympathisanten een verklaring uit waarin ze tegen het pensioenfonds ageerden. Op 24 augustus werd de tuin van de in Nieuwenhagen woonachtige ABP-directeur MASSON omgespit.

- Bij Holiday Inn Eindhoven deelden op 18 augustus 4 activisten pamfletten uit en plakten zij stickers met tegen Holiday Inn gerichte teksten. Een soortgelijke actie vond op 31 augustus plaats te Leiden. Bij de plaatselijke Holiday Inn vestiging werden eveneens meertalige pamfletten uitgedeeld en stickers geplakt.

- Omdat de NBBS arrangementen heeft met overnachtingen in Holiday Inn hotels werden - vanwege de publiciteit - op 2 september de vestiging van dit (studenten-)reisbureau in Amsterdam, Tilburg en Den Haag bezet.

- Een bij de planning van het nieuw te bouwen hotel in Amsterdam betrokken HBG-projectleider uit Bergen (N.H.) werd vergast op een drietal dreigtelefoontjes op respectievelijk 24, 26 en 29 augustus. Tijdens deze gesprekken werd opgemerkt dat met zijn tuin wel eens hetzelfde zou kunnen gebeuren als bij MASSON. Bij deze opsomming hebben we de veelheid aan acties in Amsterdam maar even buiten beschouwing gelaten.

Het kraakpand (voormalige) Pedagogische Academie (PA) Den Bosch zocht toenadering tot Wijers om, als tegenwicht voor eerder vanuit het Zuiden verleende steun, nu eens de omgekeerde weg te bewandelen. Vooralsnog heeft de ego trippende (Wijers-)beweging hierop een hooghartig "nee" laten horen.

Er moet echter wel rekening worden gehouden met het mogelijk verbroederend effect dat de recente samenwerking tussen Amsterdam en Den Bosch had. Op 23 september werd er, nadat de Amsterdammers in de PA hadden overnacht, gezamenlijk geprotesteerd bij de voorgeleiding van de (Amsterdamse) anti-Reforger arrestanten in Den Bosch.

De geleidelijk aan gewelddadiger wordende acties nemen in aantal toe naarmate men meent dat de ontruimingsdatum nadert. Daarnaast is de hardheid van het verzet ook afhankelijk van de interne situatie in Amsterdam en in Wijers in het bijzonder.

De "harde" kraakgroep Staatslieden Buurt (SB) is er in diverse Amsterdamse wijken in geslaagd het kraakgebeuren naar haar hand te zetten. Op dit moment is er in Wijers een machtsstrijd gaande tussen - in principe - geweldlozen en gewelddadigen (SB-ers). Deze laatsten zijn er in geslaagd in Wijers binnen te dringen en trachten nu met wisselend succes hun gewelddadige wil aan de "softies" op te leggen.

De van tijd tot tijd veranderende interne situatie vindt haar weerslag in wisselend harde en zachte acties. Afhankelijk van de mate waarin de SB haar macht weet te consolideren of zelfs te versterken mag er met gewelddadig verzet gerekend worden. Het staat nog te bezien of dit verzet deelnemers uit andere steden weet aan te trekken

= = =